

reice

recursos web per a la igualtat i la convivència

GENERALITAT
VALENCIANA

Conselleria d'Educació,
Cultura i Esport

recursos web
per a la igualtat
i la convivència

**GUIA D'EDUCACIÓ SEXUAL INTEGRAL
PER A EDUCACIÓ INFANTIL**

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Conselleria d'Educació,
Cultura i Esport

Autoria:

Belda Sanjuan, Sílvia
González Oliva, Alexandra
Jurado Tecles, Noemí
Laguna Gimeno, Tamara

López Andreu, Mónica
López de Pablo Lahuerta, Claudia
Martínez Brotons, Susana
Monteagudo Chorro, Mª Carmen

Pastor Sempere, Maria Salud
Payá Ortuño, Mª Salud
Pla Cháfer, María

DEPÒSIT LEGAL: V-1521-2021

PRÒLEG

L'Educació Infantil és l'inici de tot. És el principi de moltes descobertes, del propi cos, de les relacions amb la resta de persones, adults i de la mateixa edat. En aquesta etapa educativa i evolutiva es conformen els primers esquemes de relació amb el món sobre els quals començarem a construir tots els nostres coneixements, fins i tot la nostra identitat.

Com va dir Maria Montessori, *quan observem les criatures, veiem la vitalitat del seu esperit, l'esforç màxim que posen en tot el que fan, la intuïció, l'atenció i la concentració que porten a tots els esdeveniments de la vida, i el mer gaudi que experimenten en viure*. Tot és nou i tot està per fer. Moltes vegades diem que són com esponges que ho absorbeixen tot, el que fa que aquesta etapa siga transcendental en la formació de l'alumnat.

A l'Educació Infantil podem compensar o accentuar les desigualtats. Podem establir bases per a vincles sans i estables, o inseguretat i desconfiança. Podem fomentar l'autonomia, l'interès pel món i per les persones, o la dependència i la por. Com a mestra, com a mare recent, veig totes les potencialitats que presenta aquesta etapa educativa.

No m'agrada el plantejament de dir que *plantem llavors* o de pensar que estem formant la futura ciutadania. Les criatures que tenim a les aules d'Educació Infantil són titulars de drets, ara i ací, i així les hem de considerar i tractar. Un d'aquests drets, d'acord amb la Llei 26/2018, és el de rebre *una educació afectivosexual que els permeta desenvolupar les habilitats i actituds necessàries per a prendre decisions informades en aquest àmbit, tot reconeixent el dret a la sexualitat* (art. 38).

La sexualitat és una dimensió humana que ens acompanya, des de la gestació o fins i tot abans, amb les projeccions que fem les mares i els pares respecte del que esperem dels nostres fills i les nostre filles. El sistema educatiu ha de respondre a aquesta realitat, no pot negar-la ni mirar cap a altre costat. Aquesta guia, desenvolupada íntegrament per mestres i educadores d'Educació Infantil, vol aportar alguns plantejaments i activitats senzilles per a les professionals de l'etapa. No és un receptari, no cal seguir-lo al peu de la lletra, de principi a fi, però estem convençudes que pot enriquir la vostra pràctica docent.

Estem segures que us resultarà de gran ajuda i us farà repensar, des de la quotidianitat i la globalitat del treball que tan bé desenvolpeu, com esteu contribuint a la conformació d'aquesta dimensió de la persona. Volem prendre consciència de com afecta dir o no dir les coses, respectar de forma exquisida el contacte amb les personetes que tenim a càrrec, oferir imatges i models que es corresponguen amb la riquesa de la diversitat humana existent. En definitiva, volem aportar una ajuda per abordar i acompanyar la sexualitat infantil de forma calmada, positiva i enriquidora, per integrar-la com una dimensió més per al gaudi que totes les xiquetes i els xiquets haurien de desenvolupar per a viure una vida sana i plena.

Raquel Andrés Gimeno, directora general d'Inclusió Educativa.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	6
2. JUSTIFICACIÓ	7
3. LA SEXUALITAT QUOTIDIANA EN L'ETAPA D'INFANTIL	9
4. BLOCS DE CONTINGUT	18
4.1 SEXE I IDENTITAT	18
4.2 ROLS DE GÈNERE	45
4.3 VINCLES PERSONALS	74
4.4 PRÀCTIQUES SEXUALS	92
5. CONCLUSIÓ	104
6. BIBLIOGRAFIA I BIBLIOGRAFIA WEB	105
LEGISLACIÓ	107

1. INTRODUCCIÓ

El desenvolupament sexual en l'educació infantil ha sigut la gran oblidada de totes les aproximacions que impliquen el concepte de desenvolupament integral i harmònic de l'alumnat. L'escola ha de transmetre una sèrie d'actituds, valors i coneixements perquè cada individu pugua potenciar les habilitats per al seu ple desenvolupament, independentment del seu gènere i configurar així en un futur la seua personalitat com a membre de la societat en la qual viu.

Per diverses raons, siga per una visió incompleta del que el desenvolupament afectivosexual ha de ser, per la falta d'abordatge per part de les institucions educatives, pels corrents de pensament imperants en cada moment històric del nostre sistema educatiu, les persones docents d'aquesta etapa trobem a faltar un disseny exhaustiu del que ha de ser un programa afectivosexual en aquesta etapa educativa.

Volem oferir, amb aquest document, a les nostres companyes i companys de la Comunitat Valenciana un conjunt de propostes educatives, compostes per unes breus anotacions metodològiques i un conjunt d'activitats pensades, dutes a terme i reflexionades per un grup de mestres que pertanyen als centres CEIP La Foia de Petrer i l'EEI Nou Almafrà d'Elda. Són el fruit d'un treball formatiu i d'una reflexió conjunta, afavorits per la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport, desenvolupats al llarg dels cursos 2019-20 i 2020-21.

Voldríem, en primer lloc, aclarir el que, al nostre parer, podem abastar quan s'aborda l'educació afectiva i sexual de l'alumnat d'aquesta etapa:

PARLEM DE I PENSEM EN

descobriments	experiències	emoció
sabers	sentiments	afecte
amor	il·lusió	confiança
empatia	alegria	autoestima
benestar	coneixement corporal	intimitat
consciència	ésser social	rols
tolerància	estereotips	igualtat
respecte	acceptació	biologia
evolució	creixement	identitat personal
diversitat	cura	vincles
comunicació	percepció	gènere
plaer/desplaer	consentiment	justícia
orientació sexual	inclusió	coeducació
no binarisme	expressió de gènere	empoderament

Atés que la sexualitat és una construcció biopsicosocial, tots i cadascun d'aquests elements formen part indissoluble del desenvolupament afectivosexual que tindrà lloc al llarg de les nostres vides, en els seus dos vessants, com a

éssers individuals i com a éssers socials, per la qual cosa tractarem de donar-los cabuda des de l'inici de l'escolarització, mitjançant la selecció de continguts, objectius i propostes que componen aquesta guia.

El primer pas que cal fer com a docents, ha sigut per a nosaltres i ha de ser per a les nostres lectores, plantejar-nos quina és la realitat que tenim i oferim a les nostres aules, sense oblidar que el significat i els significants de la sexualitat no són iguals per a la infància que per a les persones adultes, per la qual cosa els missatges, el llenguatge i les explicacions s'han d'adequar a les edats de l'alumnat. La manera en què hem estat abordant aquests continguts fins al moment i quins rols, estereotips o conceptes transmetem al nostre alumnat i les seues famílies des del currículum ocult són el punt de partida d'una reflexió personal per a abordar aquest programa d'educació afectivosexual.

Mirades, somriures, abraçades, descobriment i consciència de qui són les altres persones amb les quals vivim, de qui som, de la nostra identitat i del nostre paper en la societat actual. Les aules s'omplen cada dia de persones diferents, éssers únics i irrepetibles, que porten un gran bagatge que, com a docents, hem de conèixer, explorar i compartir perquè en l'àmbit escolar garantim el respecte, l'atenció personal a la diversitat, en suma, el seu creixement equilibrat. Hem de dissenyar i posar al seu abast un conjunt d'experiències que potencien el seu propi motor d'aprenentatge, hem d'acompanyar en cada procés peculiar i particular d'elaboració de la seua realitat sexual.

2. JUSTIFICACIÓ

Cal preguntar-se per què sorgeix ara la necessitat d'elaborar i compartir aquesta guia en l'àmbit docent i la resposta la trobem en l'extens conjunt normatiu que, a la nostra Comunitat, ha sigut promulgat, partint del cos legislatiu que hi ha en l'àmbit internacional i estatal. L'objectiu d'aquest marc legal és, en el seu conjunt, garantir els drets de les persones respecte a la seua identitat i expressió de gènere, la igualtat efectiva entre els gèneres, desenvolupar mesures de protecció contra la violència de gènere, d'igualtat de les persones LGTBI, entre altres qüestions primordials. Per la nostra part, trobem una fonamentació en aquesta normativa que ens serveix per a sustentar jurídicament les propostes educatives que duem a terme als nostres centres. Per a conèixer amb exactitud aquestes referències legals, us remetem a l'annex final d'aquesta guia.

Des del punt de vista educatiu, hi ha nombroses raons, començant per principis bàsics de caràcter ètic, que sustenten la nostra actuació diària en la comunitat educativa, tant en les accions encaminades al professorat com en les referides a l'alumnat i les seues famílies.

- Pretenem impulsar un model d'escola inclusiva i coeducativa, en què cada persona siga valorada per si mateixa, allunyar-nos d'estereotips que fins ara s'han considerat vàlids, i d'aquesta manera potenciar un vertader desenvolupament integral de les persones.
- És la nostra tasca ser un dels eixos del canvi de paradigma pel qual la nostra societat ha funcionat fins ara. Volem participar, per mitjà de les escoles, en aquesta necessària transformació social que permeta aconseguir més cotes d'igualtat entre els gèneres, i oferir a la comunitat educativa un marc de reflexió comuna sobre el camí que s'ha de recórrer per a la seua consecució, que ha de passar per una revisió dels continguts i les metodologies emprades, amb el qual els majors beneficiats i beneficiades han de ser les persones que hui creixen i es desenvolupen en el nostre sistema educatiu.
- Incorporar l'educació emocional d'una manera àmplia en l'educació afectivosexual, en què es done cabuda a l'expressió i comprensió de les pròpies sensacions, percepcions i manifestacions, així com les d'altres persones, per a millorar en aquest context les habilitats comunicatives del professorat, l'alumnat i les seues famílies.
- Avançar cap al respecte de totes les realitats que afecten la sexualitat de les persones, quant a la seua identitat, orientació i/o expressió, deixar de banda el binarisme imperant, evitar l'estigmatització i el rebuig cap a les altres realitats, com a element fonamental per a viure i acceptar la diversitat amb llibertat i naturalitat.
- Cuidar la nostra utilització del llenguatge, tant en la manera oral com escrita, d'una banda, per a fomentar concepcions allunyades d'estereotips sexistes i, d'altra banda, per a donar valor al seu ús, com a mitjà de lliure expressió de la nostra sexualitat. Hem d'aconseguir un ús inclusiu amb la diversitat, i per a fer-ho cal que als nostres centres es duga a terme una revisió de totes les notes informatives, circulars, avisos, cartells, comunicats, informacions en la web i altra documentació que s'utilitza per a la comunicació tant amb les famílies i l'alumnat com amb l'Administració o altres estaments, amb l'objectiu de fer un ús del llenguatge que tinga un caràcter inclusiu, i així, fer visible i real la igualtat que treballem i promulguem des de les nostres aules.
- Plantegem fer una revisió completa de l'imaginari utilitzat a les aules, que en general ofereix una visió esbiaixada, androcèntrica i patriarcal, i que requereix una presència efectiva de totes les realitats existents en la societat actual. Visibilitzar els diferents col·lectius, l'existència dels quals és ignorada o ocultada, es troben en el nostre entorn pròxim o no, és una prioritat en aquest plantejament educatiu amb la finalitat de promoure la tolerància, el respecte i la convivència.

- Si reorganitzem els espais i els materials, atenent els valors propis de la coeducació, tractarem de transmetre a l'alumnat uns modes de viure igualitaris, en els quals totes les persones poden exercir les mateixes funcions i desenvolupar-se amb les mateixes oportunitats.
- Proporcionar a les famílies, com a principals agents educadors i com a coadjuvants i cooperadors del procés educatiu a les escoles, tota la informació precisa sobre els principis que emparen el nostre quefer educatiu. Aconseguir que la tasca que ens proposem tinga ressò en el si de les famílies implica fer un treball previ d'anàlisi, reflexió, conscienciació i comunicació, mitjançant tallers, xarrades, textos informatius, col·laboració directa en el centre... perquè així coneguen i donen suport a les nostres propostes educatives. L'assoliment d'un objectiu comú, la coherència dels missatges i les informacions que l'alumnat rebrà, han d'inspirar els dos estaments educatius, perquè són imprescindibles i centrals en aquesta etapa educativa.
- El personal docent ha de ser observador i ha d'acompanyar l'alumnat i les seues famílies, sense prejudicar les persones i els seus actes, però vetllant per la garantia dels seus drets fonamentals, davant de la seua possible vulneració per part de persones adultes, o d'un altre alumne, en el si de la institució educativa. Som garants del compliment de la normativa existent, pel que a aquests drets es refereix, i hem de seguir uns protocols quan es detecten aquestes situacions. En aquesta qüestió és fonamental la tasca preventiva que hem d'iniciar des de l'escola infantil, gràcies a actituds de respecte cap a les altres persones, el valor del consentiment en el contacte físic i les relacions interpersonals i, sobretot, incidint en el valor de la comunicació basada en la confiança.
- Finalment, és fonamental la formació del professorat en totes les qüestions exposades, per a abordar-les amb garanties, acompanyar-les d'una profunda consideració dels postulats que sustenten la nostra professió, i d'aquesta manera poder vehicular el canvi que volem implementar a les aules.

3. LA SEXUALITAT QUOTIDIANA EN L'ETAPA D'INFANTIL

Sabem de la importància dels conceptes que s'adquireixen en l'etapa de l'educació infantil, ja que aquests acompanyaran les xiquetes i els xiquets la resta de la seua vida. Per això, hem de ser conscients que tan important és la lògica matemàtica com la sexualitat i l'afectivitat en el seu aprenentatge. Aquest primer període és el millor per a acompanyar els dos conceptes, ja que sense cap dubte la nostra infància és el que som ara.

Per això, encara que en no en siguem conscients, la sexualitat i l'afectivitat les treballem diàriament dins de l'aula en els moments d'higiene, en el joc, en el llenguatge..., de manera quotidiana. I és que quan parlem de sexualitat no ens referim al sexe com a pràctiques sexuals; aquesta va molt més enllà, és una qüestió molt important, ja que engloba íntegrament l'ésser humà. Totes les persones tenim un cos amb una bellesa pròpia, una educació, un

ambient..., tot això diferent, individual i únic. És molt important que aprenguem a escoltar-ho, que ho coneguem, que visquem els canvis que hi implica.

Així, hem de treballar aspectes com el plaer i el desplaer. El plaer com a concepte del que sents quan les teues sensacions es disparen i tens un sentiment positiu, agradable..., el qual es pot experimentar de moltes maneres: quan algú ens acaricia, ens fa un massatge, ens abraça o ens besa, però sempre des d'un acostament consentit i respectat. També podem trobar plaer fent alguna cosa que ens agrada, com pintar, ballar, jugar a alguna cosa que ens agrada molt..., o simplement cobrint unes certes necessitats, com un canvi de bolquer, netejar-te quan t'has embrutat, descansar quan et canses... I tan important és el plaer com el desplaer, saber què ens fa sentir malament i buscar solució, que ens ajuden a trobar la tranquil·litat, l'estabilitat emocional. És important acollir totes les emocions, tant les positives com les negatives, ja que totes contribuiran en el nostre desenvolupament integral.

I per a afavorir aquest desenvolupament integral és necessari i primordial no caure en l'error d'assumir que xiquets i xiquetes s'identificaran en el futur com a heterosexuales o pressuposar una orientació concreta de les persones adultes que els acompanyen tant dins com fora. Així estarem atenent realment la inclusió, en tota l'extensió de la paraula, la qual engloba indiscutiblement l'orientació sexual.

Generalment, la societat actual tendeix a buscar la "normalització" i la segregació d'individus en dos únics grups: mascle-femella, i se centra únicament en una part del nostre ésser, el nostre sexe biològic.

Però això implica caure en un error continu, ja que els nostres genitals no dicten qui som i com ens sentim. Per això, hem de ser conscients que cada persona tenim el dret a la llibertat d'elecció, en funció del que es desperta en el nostre interior. Així, és fonamental respectar la intersexualitat, acceptar-la i acompanyar-la cap a una inclusió. Arribades a aquest punt i com a lectura de consulta, en relació amb aquest aspecte, destaquem la guia **Somos como somos de Mercedes Sánchez, Melani Penna i Belén de la Rosa**.

Per això, hem de garantir que tot el nostre alumnat siga qui és i se senta feliç amb això, és a dir, hem d'observar, acceptar i acompanyar totes i cada una de les identitats de gènere que es donaran en els nostres alumnes, ja que la identitat d'una persona la viu aquesta persona (la qual ha construït sobre la base de com s'ha socialitzat, en quin lloc viu...) i aquesta no la podem negar a ningú, és un dret, així com l'expressió de gènere i l'orientació sexual. Per a dur endavant tot això, cal trencar amb els estereotips creats per una societat patriarcal, i treballar el respecte i la llibertat. Ja que, si acollim amb justícia les desigualtats, estarem caminant cap a una escola culta, justa, democràtica i INCLUSIVA.

A més de treballar la diversitat sexual, hem de treballar la coeducació. Què és la coeducació? Segons el DNV és: "Educació que es dona conjuntament a alumnes dels dos sexes". Però aquesta definició no parla d'una educació no sexista ni utilitza un llenguatge inclusiu. La coeducació va molt més enllà. No hi ha ni colors, ni roba, ni oficis, ni

estilismes, ni jocs ni res que siga d'un gènere concret; som capaços i podem fer o portar el que vulguem sense haver de caure en estereotips viciats per una societat sexista.

La televisió, la publicitat i la societat en si ens bombardegen amb estereotips marcats de coses de xiquets/homes i coses de xiquetes/dones. Un xiquet va de blau, és molt fort i un campió, practica esport d'homes i serà bomber, fuster, policia o metge. Per contra, les xiquetes van de rosa, són unes febles princeses, juguen a les nines, patinen i són ames de casa perfectes, floristes o perruqueres. Això ha de canviar ja!

Des de l'escola hem de fer desaparéixer aquests estereotips, som persones, siguem dones, homes o amb qualsevol altra identitat podem fer-ho tot, ser professionals de la salut, la seguretat, l'estètica o l'educació, agradar-nos el rosa o el blau, jugar al futbol o patinar, pintar-nos les ungles, posar-nos falces o pantalons, portar els cabells llargs o curts i ser guerrerres o guerrers, princeses o prínceps.

Deixem que cadascú desenvolupe la seua personalitat i els seus gustos sense posar barreres ni condicions. Només així tindran la seguretat necessària per a saber el que volen ser i fer en la seua vida, sense haver de jutjar els altres ni ser jutjats. I un punt de partida per a la consecució d'aquest fi és l'ús apropiat d'un llenguatge que aculla tot el nostre alumnat d'una manera inclusiva i respectuosa.

Al llarg de la nostra existència, hem interioritzat vicis lingüístics instaurats per una societat patriarcal, en la qual es dona prioritat al gènere masculí enfront del femení. Però aquests vicis s'han d'erradicar, i més quan ens trobem davant d'una societat que està en un continu canvi.

Com hem apuntat anteriorment, l'escola mira per i per a la inclusió, en la qual totes les persones ens puguem sentir immerses i acceptades com a éssers vertaderament únics i irremplaçables. Per tant, per què no iniciar un canvi lingüístic que aculla la totalitat de les persones?

Des de l'entorn escolar podem potenciar aquest canvi important. Com? Realitzant senzills ajustaments en les nostres expressions lingüístiques que poden implicar grans avanços en la inclusió. Si fem desdoblaments de gènere o, fins i tot, genèrics sense marca de gènere (exemple: persones), ens assegurarem de la inclusió real de totes les realitats de l'aula.

Són moltes les raons que ens conviden a involucrar-nos en aquest canvi. Com, per exemple, contribuir a erradicar el sexisme social; practicar una democràcia lliure; així com potenciar una igualtat i inclusió social que no atenga exclusions per raó de gènere o orientació sexual. No penseu que són unes raons de pes? Així, us animeu a iniciar el canvi?

Tal com hem assenyalat al llarg d'aquests paràgrafs, les bases que impliquen la inclusió es veuen reforçades des de la infància. I com que atenem les realitats que engloben els dos cicles d'educació infantil, a continuació, relatarem com atenem les diferents situacions que es poden generar en el dia a dia a la nostra aula. Sempre, això sí, des del respecte i des d'una mirada amable i plena d'afecte.

Higiene personal

-Netejar-se els mocs: una cosa tan senzilla com netejar-se els mocs és molt important que es treballa des del respecte.

El primer que hem de tindre en compte és que han de ser conscients que tenen mocs i que necessiten netejar-se el nas. Si no ho són, hem d'ajudar-los per tal que ho siguen. Podem, per exemple, dur-los davant d'un espill perquè es miren i vegem la necessitat que tenen. Cal invitar-los perquè que ho facen de manera autònoma; si no són capaços hem d'ajudar-los, però tenint en compte i respectant la seua persona. Podem utilitzar preguntes simples com:

- Què tens en el nas?
- Necessites ajuda?
- Puc netejar-te el nas?
- Puc llevar-te els mocs?

És molt desagradable que algú més gran que tu s'acoste de sobte, t'agafe el nas, et faça un apretó i et lleve els mocs. Per això, hem d'esperar que la xiqueta o el xiquet ens conteste i ens done el seu consentiment per a netejar-li el nas. Si la xiqueta o el xiquet es nega, deixem passar una estona i tornem a insistir. Tornarem a preguntar-li, si és necessari aquesta vegada davant d'un espill.

Cal oferir-los mocadors perquè ho intenten pel seu compte. Si no aconsegueixen netejar-se bé després d'intentar-ho, els podem preguntar si volen que els ajudem a acabar de netejar-se.

Hem de respectar en tot moment la seua decisió i els nostres actes han de basar-se en el respecte cap a la seua persona i a ajudar-los a gestionar les seues emocions.

-Canvi de bolquer: aquest acte és segurament el més íntim que compartim amb l'alumnat d'infantil, per la qual cosa hem de fer que senten tranquil·litat i seguretat. A més, ens hem d'assegurar que no envaïm la seua intimitat.

Quan sospitem que una xiqueta o un xiquet necessita un canvi de bolquer, hem de demanar-li permís per a mirar el seu bolquer. Podem fer-los preguntes com:

- Tens el bolquer brut?
- T'has fet caca/pipí?
- Em deixes que mire en el teu bolquer?
- Necessites que et canvie?

Pot ser que ens responga sí o no, però, de totes maneres, hem d'esperar que ens done el seu permís per a mirar el seu bolquer i veure si necessita que li'l canvies. Si és necessari, esperarem una estona i repetirem el procés tornant-li a preguntar.

Una vegada ja sabem si necessita un canvi de bolquer, amb el consentiment previ, li preguntarem si vol que el canviem i el convidarem a anar al lavabo. El canvi hem de fer-lo amb molt de respecte, explicant sempre el que fem i mirant-li als ulls, inspirant-los confiança. És un moment molt íntim i hem d'anar amb compte. Els expliquem que els despullem, que els llevarem els pantalons, els destaparem el bolquer, els netejarem..., els podem oferir una tovallola perquè es netegen pel seu compte primer i després els oferim ajuda per a acabar.

Hem de fer que senten seguretat i respecte, sobretot en els primers canvis de bolquer, quan encara no hi ha confiança amb la persona adulta. Més endavant, es pot aprofitar aquest moment de canvi per a interactuar de manera individual amb l'infant.

-Llavar-se les mans i la cara: la higiene és molt important i hem de fer-los partícips des d'edats molt primerenques. Han de ser conscients del seu cos i de la seua cura. Per a això hem d'acompanyar i supervisar els moments d'higiene.

Des de l'escola, sobretot, acompanyem el moment de llavar-se les mans i la cara, per a això cada xiqueta i xiquet utilitza la seua pròpia tovallola (tipus bidet). El nostre paper és proporcionar-los sabó perquè es freguen, deixar-los un temps perquè reconeguen i prenguen consciència del seu propi cos, els dits, les ungles, els palmells de les mans..., així com la cara, que reconeguen la boca, els llavis, el nas..., i que gaudisquen de la sensació de sentir-se nets.

Si cal els ajudarem a rentar-se i, posteriorment, a assecar-se. Sempre els preguntarem si necessiten ajuda i els respectarem. Aquest temps ens serveix per a treballar la seua autonomia i, a més, per a poder interactuar amb elles i ells de manera individual, prendre'ns un temps per a poder mirar-nos als ulls, parlar...

Foto familiar

Per a treballar la diversitat entre altres coses, demanem que porten a classe una foto en la qual estiga representada la seua família. Aquestes fotos les pengem a classe a la seua altura, i les fem visibles perquè hi siguen accessibles.

En aquestes fotos es veuen representats diferents models de famílies, monoparentals, amb dues mares, amb dos pares..., a més de diferents cultures..., i quina millor representació per a tractar aquests temes que les seues pròpies famílies. Parlem del nombre de components de les famílies, de com són físicament, com tots els cossos són bonics siguen com siguen, sempre es parla amb respecte i amb naturalitat. Parlen amb la resta de la classe sobre les seues famílies i les presenten a la resta perquè les coneguen. Així, cada infant té la seua família present a l'aula, i això els fa sentir seguretat.

A més, podem proposar altres fotos que no siguen les seues, retalls de revistes, fotos extretes d'Internet amb dos pares o dues mares, o de diferents cultures per a completar al màxim la representació de diversitat familiar dins de l'aula. Treballaríem d'igual manera com ho fem amb les seues fotos i contribuiríem així a la visibilitat en la diversitat dins del nucli familiar.

Relació entre iguals – respecte mirada respectuosa

L'ésser humà és un ésser social per naturalesa. A nivell intrínsec presenta una necessitat innata d'establir relacions amb altres individus. I és per mitjà d'aquestes relacions que sorgeixen nous vincles emocionals i afectius.

Així, la mateixa escola invita a establir diverses connexions socials, com per exemple xiquet/a-adult/a, així com xiquet/a-xiquet/a. Ens centrarem en les darreres, en les anomenades relacions entre iguals. En aquestes es donen interessos comuns, es comparteixen experiències i vivències mútues, es potencia el llenguatge verbal, l'adquisició de vocabulari i el diàleg mutu. Però al mateix temps, sorgeixen conflictes o desacords que no han de deixar-se passar per damunt, ja que, mitjançant aquests poden adquirir aprenentatges fonamentals que faran la seua vida social més enriquidora.

Per tant, és essencial dedicar el temps oportú a la resolució de conflictes. I per a això, és de vital importància saber escoltar l'infant, que ens transmeten com han viscut aquest conflicte, i convidar-los a resoldre'l i a buscar una solució. Però per a arribar-hi, ha de ser conscient de la importància del respecte cap a si mateix i cap als altres. D'aquesta manera, hem d'acompanyar-los en aquest procés d'assimilació i interiorització.

Ara bé, com ho farem? Els ajudarem a empatitzar amb el seu igual, els facilitarem un llenguatge, una comunicació ("mira com se sent", "no li ha agradat el que li has fet" ...). Així, a poc a poc, se n'adonen del fet que alguns dels seus actes poden arribar a fer mal a altres persones. Però al seu torn, és necessari que progressivament vagen acollint i interioritzant determinades expressions, com per exemple: "no em molestes", "això no m'agrada"..., si així ho consideren necessari, ja que això reforça l'autoestima i es fan de valdre davant dels altres des d'una posició respectuosa.

Acompanyament emocional

Acompanyament emocional és un concepte molt potent que pot acollir infinitat d'aspectes en el desenvolupament personal de les xiquetes i els xiquets. Un concepte que, com a persones adultes, hem de tindre present de manera constant, perquè el seu estat emocional els permet acostar-se a l'aprenentatge d'una manera o altra.

L'infant en l'etapa de 0-6 anys, està descobrint-se a si mateix, en l'àmbit social, cognitiu, motor i, sobretot, en l'àmbit afectiu i emocional. Per això, les persones adultes tenim un paper fonamental d'acompanyants i guies dins d'aquest procés d'autodescobriment personal, sempre des d'una perspectiva respectuosa i pròxima.

El com ens hi acostem és essencial. Per això, si sent tristesa, ràbia, por, ira... hem d'acostar-nos, oferir-li la nostra ajuda i respectar si la rebutja, oferir-li les nostres abraçades i besos, si així ho necessita. Que cadascú tinga l'opció de decidir com vol que se li acosten. Li farem veure en tot moment que estem ací, perquè així se senta més acollit i acompanyat.

Al seu torn, és fonamental deixar-los que manifesten i exterioritzen les seues emocions, que sàpien que les respectem i les acceptem. Posar nom a les emocions que estem sentint els permetrà adquirir progressivament més autocontrol i regulació emocional. A més, és oportú invitar-los a verbalitzar o expressar gestualment, d'acord amb el moment evolutiu en el qual es troben, per què o què els ha fet sentir-se així. D'altra banda, hem de guiar-los cap a una acceptació i respecte per les emocions d'altres persones, i que progressivament s'endinsen en un procés d'empatització amb els altres.

Aquests sentiments que es desperten en l'infant es poden generar arran d'un conflicte a l'aula, i fins i tot quan naix una situació canviant dins de l'àmbit familiar que els puga generar una inestabilitat emocional. Per tant, és de vital importància establir una comunicació i contacte amb les famílies per a descobrir d'on sorgeixen determinades emocions i sentiments.

En definitiva, un xiquet/a és incapaç d'experimentar, descobrir, motivar-se o il·lusionar-se en les seues màximes possibilitats, si emocionalment no es troba bé. Per això la gran importància d'un acompanyament emocional en què es mostre en tot moment una relació xiquet/a-adult/a pròxima i afectiva.

Adquirir seguretat

És molt important que des de la primera etapa de la infància reforcem i ajudem les xiquetes i els xiquets a sentir-se segures i segurs. Per això, és essencial que les persones adultes ens mostrem pròximes i que sàpien que sempre estem ací per si sorgeixen possibles pors o incerteses.

Per què és tan important el desenvolupament de la seguretat personal? En primer lloc, perquè una seguretat i confiança en si mateixos enforteix el seu jo intern, i els ajuda a enriquir la seua personalitat. En segon lloc, la consolidació d'aquesta seguretat els aporta més inquietuds per anar més enllà i descobrir quines són les seues possibilitats en els diversos àmbits que exploren.

L'adquisició de la seguretat és un procés complex, ja que cada persona tenim les nostres inseguretats. Per això, és fonamental no potenciar-les, sinó extraure la bellesa pròpia de cada xiquet i xiqueta. Atés que tots els cossos, amb diversitat funcional o sense, són bonics i amb unes característiques pròpies que ens fan únics i irremplaçables.

Així, hem d'educar amb una mirada oberta, receptiva i respectuosa. D'aquesta manera, generarem un entorn escolar més segur i pròxim per al nostre alumnat. Hem d'invitar-los a emprar un vocabulari respectuós amb si

mateixos i amb les persones pròximes, sense que genere cap rebuig. També els animarem a compartir, en grup o en l'àmbit personal, les seues inseguretats, sense por a ser jutjats. Aquesta confiança interna els donarà la força necessària per a enfrontar-se a tot allò que els ofereix la vida, sense complexos ni pors.

Adquisició de vocabulari correcte

El fet que, com a adultes, interactuem amb xiquets/es no ens dona el dret a obviar les coses, per pudor o perquè siguen considerats temes tabús en la societat. Per exemple, quan nomenem la paraula sexualitat, pot generar controvèrsia, i més quan es tracta d'educació infantil.

Durant la infància descobreixen el seu cos, alhora que s'adonen que hi ha diferències. Aquesta observació és una font de coneixement i riquesa que no hem de coartar.

Per exemple, és fonamental anomenar les coses pel seu nom. Els xiquets i les xiquetes han de conèixer el nom correcte dels seus genitals sense tabús. Així com que són parts íntimes que no han de ser tocades per altres persones sense consentiment. Sembla que si ens dirigim als seus òrgans sexuals d'una manera més delicada, dolça o infantilitzada els estem ajudant. I més aviat, passa el contrari, perquè els estem llevant el dret a descobrir i anomenar les parts del seu cos, tal com la resta de la societat les coneixem.

Psicomotricitat vivencial

Quan parlem de psicomotricitat no únicament parlem de cos i moviment, sinó que s'amplia fins i tot a l'aspecte cognitiu. Per tant, és de gran importància dins del desenvolupament i aprenentatge general dels xiquets i les xiquetes.

El moviment els permet explorar i comprendre l'entorn que els envolta, aspecte que els ajuda a enfortir la seua capacitat de pensament i comunicació en interactuar amb els seus companys i companyes, així com amb l'adult.

Com plantegem la psicomotricitat en la infància? La plantegem des d'una perspectiva més vivenciada, en què tots i cadascun dels infants tinguen total llibertat de decisió sobre els seus moviments. Aquesta manera d'acostar la psicomotricitat els dona l'oportunitat d'expressar-se i explorar els materials que tenen al seu abast, com per exemple matalafets, formes geomètriques de material tou, teles per a imaginar, espatlleres i cordes per a enfilar-se, superfícies de diferents altures que els permeten fer salts... D'aquesta manera descobreixen les seues habilitats i observen les seues possibilitats, treballen les pors, així com les superacions i èxits personals; a més potencien la creativitat en elaborar jocs o noves maneres d'utilitzar un mateix material. Tot això els aporta un aspecte fonamental en la infància, que ja hem assenyalat en altres apartats, es tracta de la seguretat que van adquirint a través dels seus moviments i decisions.

És interessant que la sala on executarem la psicomotricitat es trobe prèviament preparada a l'arribada de l'alumnat, i dissenyada atenent les seues necessitats de moviment. És apropiat oferir zones diverses que els inviten a fer unes actuacions, sempre dins d'un espai segur. Els oferirem una zona blana (matalafets i formes de goma escuma), zona dura (cèrcols, piques, cons, pilotes...) i una zona simbòlica (teles, coixins que els acosta a la creació de cabanyes, disfresses...). Al seu torn, una psicomotricitat vivencial permet als xiquets i les xiquetes interioritzar diversos aspectes:

- La cura d'un mateix: s'exposa al risc, a l'exploració, però tenint sempre present on pot sorgir el perill. Són responsables dels seus moviments, però els adults sempre hem d'avançar-los, prèviament, situacions que sí que poden generar un perill per a ells i elles.
- Cura dels seus propis companys/es: estan compartint espai, joc i materials, per tant, és fonamental que interioritzen la importància de respectar-se.
- Cura cap al material: els transmetrem un sentiment de responsabilitat i estima cap a aquest.

Aquesta psicomotricitat es conclou amb la recollida comuna del material i se'ls ofereix una tornada a la calma, que els permet autoregular-se. Al seu torn, també podem plantejar una posada en comú, atenent situacions o conflictes que s'han generat, aspectes positius, aspectes en els quals puguem millorar...

Esmorzars socialitzats

Com ja sabem, portar una dieta equilibrada i saludable és necessari per a la cura del cos i més quan està en desenvolupament, com és el cas dels xiquets i les xiquetes en l'etapa escolar. Des de l'escola s'organitzen els esmorzars socialitzats en l'etapa d'infantil. En què consisteixen? Cada setmana una família de la classe és l'encarregada de portar l'esmorzar a l'escola per a tots i totes les infants de la classe.

Aquest esmorzar està compost majorment de fruita, verdura i productes naturals. Es proporciona una llista a les famílies dels aliments recomanats per a l'esmorzar, per exemple, pomes, peres, plàtans, fruita de temporada, tomaques, cogombres, carlotes, pa... s'han d'evitar així els productes ultraprocessats. La llista varia depenent de les característiques dels alumnes de cada classe, és a dir, si hi ha algun tipus d'al·lèrgia o intolerància evitem que entre a l'aula qualsevol aliment que pugua ser nociu per a l'alumne o alumna amb patologia alimentària.

Com preparam l'esmorzar? L'esmorzar el preparen els xiquets/etes amb l'ajuda de l'adult de referència de la classe. Hi ha fruites que poden pelar ells mateixos com el plàtan, la mandarina... cosa que contribueix, durant el procés, a reforçar la motricitat fina i la prensió dels dits. Si preparam pa amb tomaca ratllada, ells i elles són els encarregats de ratllar la tomaca i posar-li oli i una miqueta de sal, en aquest cas la persona adulta parteix les tomaques i les llesques de pa. O si, per exemple, preparam suc de taronja natural, són els xiquets/etes els qui espremen les taronges (prèviament partides per l'adult).

Hi ha uns determinats aliments que, depenent del nivell en què s'estiga treballant, requereixen una manipulació prèvia, però sempre fent participat l'alumnat en les diferents tasques que farem. És a dir, si van a esmorzar pomes, peres, cogombre..., a l'aula de 2 i 3 anys, ha de ser l'adult/a qui s'encarregue de pelar i tallar els aliments, però si parlem d'una aula de 4 o 5 anys, podem oferir utensilis adequats perquè els xiquets/etes els utilitzen. Tot això fa que els infants experimenten amb les olors, sabors, textures, les sensacions, treballen la motricitat fina, la prensió..., i es familiaritzen amb aliments saludables. A més del fet que tots i totes formen part activament del procés.

L'objectiu de l'esmorzar socialitzat és que l'alumnat mengi de manera saludable i sense obligació de quantitat. Cada persona té una capacitat per a ingerir aliments i, depenent del dia, té unes necessitats i més o menys fam, això cal respectar-ho. I sempre des de la visió pedagògica que té l'esmorzar socialitzat, ja que és vital considerar-lo com un moment educatiu més dins de l'aula, en què el nostre alumnat gaudeix i és participatiu. També d'aquesta manera mostrem el repartiment de tasques sense trets sexistes, ja que totes i tots assumeixen les mateixes responsabilitats, sense distincions.

4. BLOCS DE CONTINGUT

4.1 SEXE I IDENTITAT

En aquest bloc pretenem que l'alumnat conega el seu cos i el dels altres, mitjançant dinàmiques de joc divertides i atractives. Ens trobem en una etapa en què el descobriment del que és propi és essencial i en la qual s'anirà configurant una moral integrada cap al respecte a la diferència. Emocions, pensaments i desitjos es combinen per a mantindre l'essència de les xiquetes i els xiquets en la seua edat, sense necessitat d'avançar conceptes que no concerneixen la realitat i maduresa de l'alumnat en el període d'Educació Infantil. No obstant això, serà necessari que aquesta conceptualització vaja enfocada a anomenar les parts del cos pel seu nom i a focalitzar l'atenció en el que és realment important. Per això, a través d'aquest conjunt d'activitats es preveu enfortir l'autoconcepte mitjançant el coneixement del propi cos, i cal tractar com a normals les diferents situacions que es puguen donar en el seu desenvolupament.

Ací reforçarem també l'autoconcepte i un adequat desenvolupament de la seua identitat, que és un dret que no se li pot negar a ningú. El respecte a sentir-se d'una manera o una altra i poder-ho expressar amb total llibertat s'ha de treballar des d'edats primerenques, de manera que en l'adolescència aquests tabús i complexos es minimitzen el màxim que siga possible.

Nom	Àrea	Nivell	Continguts
El ball de les estàtues	Llenguatges	2n cicle	Música, moviment
Simetries amb paper continu	Llenguatges	2n cicle	Parts del cos
Pintem amb paper d'alumini la nostra cara	Llenguatges	2n cicle	Parts de la cara
Les varetes màgiques	Autonomia personal	2n cicle	Parts del cos. Autoconcepte
Ballem	Autonomia personal	Tots	Parts del cos. Autoestima
Ens relaxem	Autonomia personal	Tots	Parts del cos. Relaxació, massatges
La fàbrica de cossos I	Autonomia personal	4-5 anys	Esquema corporal
La fàbrica de cossos II	Autonomia personal	4-5 anys	Cossos i les seues diferències
M'imagina diferent	Llenguatges	5 anys	Cossos, diferències i possibilitats
Aquesta ombra pertany a...	Medi físic...	2n cicle	Oficis i llenguatge inclusiu
Contes amb personatges invertits	Medi físic...	2n cicle	Contes clàssics i llenguatge inclusiu
Color, color... noms de...	Medi físic...	2n cicle	Gèneres i llenguatge inclusiu
Saco una manita	Autonomia personal	2n cicle	Parts del cos. Semblances i diferències
Diferents i meravellosos	Autonomia personal. Medi físic...	2n cicle	Identitat sexual i de gènere. Diferències físiques i culturals
Coses boniques que m'agraden de tu	Autonomia personal	2n cicle	Identitat sexual i de gènere
L'arc de Sant Martí	Medi físic...	2n cicle	Diversitat personal
Ens disfressem	Medi físic...	Tots	Carnestoltes
Per a jugar i no juguets per a discriminar	Medi físic...	2n cicle	Oficis. Juguines sense tipificació de gènere
Hi havia una vegada	Llenguatges	4-5 anys	Contes des d'una perspectiva crítica
Iguals...però diferents	Autonomia personal	2n cicle	Cossos. Semblances i diferències
Racó de les cures	Autonomia personal	2n cicle	Oficis de cura
Ens llavem les dents	Autonomia personal	2n cicle	Higiene dental
Juguem a...	Llenguatges	Tots	Autocura. Joc simbòlic
Em cuide menjant bé	Autonomia personal	Tots	Alimentació saludable
Dones importants	Medi físic...	2n cicle	Dones a la nostra cultura i societat

EL BALL DE LES ESTÀTUES		
Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació. Materials: Música	Infantil, 2n cicle	Grup classe
Descripció		
Posem música i ens movem lliurement per la classe sent conscients de les possibilitats del nostre cos, sense avisar llevem la música i hem de quedar-nos quiets.		
OBJECTIUS:		
Gaudir del ball. Saber diferenciar entre moviment i quiet.		
CONTINGUTS:		
Moviment. Quietud. Música. Ritme.		
CRITERIS D'AVUACIÓ:		
Ha participat en l'activitat. Ha reconegut les diferències. Participa i gaudeix en el desenvolupament de les activitats.		

SIMETRIES AMB PAPER CONTINU

Àrea	Nivell	Agrupament
------	--------	------------

Els llenguatges: comunicació i representació	Infantil, 2n cicle	Grup reduït
--	--------------------	-------------

Materials: paper continu i ceres blanques.

Descripció

Ens gitem a terra damunt de paper continu i ens pinten la meitat, després nosaltres hem de completar la figura que queda per dibuixar.

OBJECTIUS:

Prendre consciència del nostre cos.
Gaudir amb l'activitat.

CONTINGUTS:

Parts del cos.
Creativitat.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

Participa de l'activitat.
Coneix les parts del cos.

PINTEM AMB PAPER D'ALUMINI LA NOSTRA CARA**Àrea**Els llenguatges:
comunicació i representació**Nivell**

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Grup reduït

Materials: paper d'alumini i retoladors permanents de colors.

Descripció

Amb paper d'alumini i retoladors permanents direm als xiquets i les xiquetes que es dibuixen.

OBJECTIUS:Prendre consciència del nostre cos.
Gaudir amb l'activitat.**CONTINGUTS:**Les parts de la cara.
Creativitat.**CRITERIS D'AVALUACIÓ:**Participa activament en l'activitat.
Reconeix les parts de la cara.

LES VARETES MÀGIQUES		
Àrea	Nivell	Agrupament
El coneixement de si mateix i l'autonomia personal	Infantil, 2n cicle	Grup gran o reduït
Materials: varetes màgiques de plàstic, el nostre cos.		
Descripció		
Després de repartir a cada alumna i alumne una vareta màgica (són agitadors de begudes de colors fluorescents aconseguits en un basar) anomenarem i comptarem els diferents elements que formen el nostre cos: dos ulls, un nas, les natges, cinc dits, una vulva, dos peus, un cap, un penis, una esquena... El comptatge es fa d'una manera natural de les diferents parts sense posar l'accent en unes o altres. Podem fer variacions comptant les parts del cos d'altres xiquetes o xiquets o emmarcar-ho en altres activitats més generals de comptatge (nombre de xiquets i xiquetes asseguts o drets, braços d'un conjunt de xiquets/etes, nombre de sabatilles blanques, etc.) i es pot introduir la comparació entre persones, reconeixent i valorant els elements comuns i diferencials del grup-classe.		
OBJECTIUS:		
Conèixer i anomenar de manera correcta els diferents elements del nostre cos. Utilitzar el nostre cos com a element de referència. Gaudir amb el nostre cos en activitats grupals. Reconèixer les semblances i diferències entre els diferents individus. Millorar la nostra autoestima. Enfortir l'autoconcepte mitjançant el coneixement del propi cos.		
CONTINGUTS:		
Les parts del cos. El cos com a element de referència. Semblances i diferències individuals. L'autoconcepte i l'autoestima personal.		
CRITERIS D'AVALUACIÓ:		
És capaç d'anomenar els diferents elements corporals. Fa comparacions partint del seu propi cos. És capaç de reconèixer les diferències que hi ha entre les persones. Valora positivament les diferències entre uns/unes i altres. Expressa de manera positiva la seua pròpia realitat corporal.		

BALLEM
Àrea

El coneixement de si mateix i l'autonomia personal

Nivell

Tots els nivells

Agrupament

Grup gran o reduït

Materials: globus, cercols i música.

Descripció

Qualsevol de les dues activitats que es descriuen a continuació poden servir-nos per a iniciar la sessió. Sona la música i proposem a la classe que quan pare han de posar dins d'un cercol la part del cos que s'anomena (mans, colze, peu, colze, natges...), repetim les consignes mentre resulte divertit. En la proposta següent juguem per parelles amb globus, es tracta de mantindre el globus entre dos sense que caiga amb les parts del cos que s'anomenen.

OBJECTIUS:

Conèixer i anomenar de manera correcta els diferents elements del nostre cos.
 Utilitzar el nostre cos com a element de referència.
 Gaudir amb el nostre cos en activitats grupals.
 Reconèixer les semblances i diferències entre els diferents individus.
 Millorar la nostra autoestima.
 Enfortir l'autoconcepte mitjançant el coneixement del propi cos.
 Conèixer les possibilitats expressives del nostre cos.

CONTINGUTS:

Les parts del cos.
 El cos com a element de referència.
 Semblances i diferències individuals.
 L'autoconcepte i l'autoestima personal.
 L'expressió corporal.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

És capaç d'anomenar els diferents elements corporals.
 Fa comparacions partint del seu propi cos.
 És capaç de reconèixer les diferències que hi ha entre les persones.
 Valora positivament les diferències entre uns/unes i altres.
 Expressa de manera positiva la seua pròpia realitat corporal.
 S'expressa a través del seu cos.

ENS RELAXEM
Àrea

El coneixement de si mateix i l'autonomia personal

Nivell

Tots els nivells

Agrupament

Grup classe

Materials: música i massatjadors.

Descripció

Cada dia, en diversos moments de la jornada escolar, escoltarem el nostre cos, serem conscients dels seus elements, coneixerem com podem controlar-lo de manera conscient. Per a fer-ho, fem aquesta activitat que, depenent de la situació de cada grup-classe es pot ampliar o reduir.

Comencem realitzant ritmes amb el nostre cos: fem palmellades, colps amb els peus, fem xiulets, fem palmellades sobre els genolls... seguint sèries d'un element o dos elements, incloses les variacions que considerem oportunes. Després, passem a la realització d'una relaxació guiada per a prendre consciència del propi cos amb fons musical adequat (tanca els ulls, estira els braços als costats del teu cos, mou els dits, deixa les cames tranquil·les, respira pausadament...), el nivell de concentració dependrà del nivell maduratiu i/o la pràctica de l'alumnat.

En algunes ocasions, podem variar aquesta sessió introduint el treball per parelles, així les xiquetes i els xiquets es fan massatges els uns als altres, siga amb les mans o amb l'ús d'elements variats (plomes, massatjadors...) i finalment, també podem realitzar una ampliació de l'activitat a través de propostes més específiques com el globus, la tortuga, l'arbre, l'abella..., totes aquestes són dinàmiques que es basen en la imitació d'aquests objectes o animals per a ajudar-los a prendre consciència i portar-los a un estat de relaxació.

OBJECTIUS:

Prendre consciència dels diversos elements del nostre cos.

Participar activament en les activitats de relaxació.

Conèixer segmentàriament el propi cos.

CONTINGUTS:

El nostre cos.

Les seues parts i elements.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

És capaç d'expressar verbalment el seu coneixement dels elements corporals.

Participa i gaudeix en el desenvolupament de les activitats.

LA FÀBRICA DE COSSOS I
Àrea

El coneixement de si mateix i l'autonomia personal

Nivell

4 i 5 anys

Agrupament

Individual o grup reduït de 5-6 alumnes

Materials: folis o paper continu, gomes d'apegar, revistes. Cossos de diferents grossàries, formes, altures...

Parts: mans, melics, cabells, boques, ulls, cames, dits, pits amb formes diverses.

Podem aconseguir diversitat de parts en retalls de revistes. Si tenim un material o joc determinat, pot servir de suport per a aquesta proposta.

Descripció

AQUEST ÉS EL MEU COS: m'observe en l'espill, i mentre em toque les parts, les anomenem: cabells, cap, celles, muscles...

A continuació, trie dels retalls les parts que crec que s'assemblen a la meua realitat i vaig construint com veig el meu cos, apegant-lo en una fulla o paper continu.

OBJECTIUS:

Reconèixer el propi cos i les seues parts.

Col·locar les parts del cos en la seua posició correcta.

CONTINGUTS:

El cos humà i les seues parts.

Esquema corporal correcte.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

Reconeix el seu cos de la forma més ajustada possible.

Explora i anomena parts del seu cos.

Avança en el coneixement del seu cos i hi aprecia cada vegada més detalls.

LA FÀBRICA DE COSSOS II
Àrea

El coneixement de si mateix i l'autonomia personal

Nivell

4 i 5 anys

Agrupament

Tot el grup

Materials: cossos de diferents grossàries, formes, altures...
Folis o paper continu de la proposta de la sessió anterior

Descripció

MUSEU DE COSSOS: els diferents cossos construïts queden exposats en foli o paper continu en una part de l'aula i els alumnes en una altra, passem com en un museu a observar-los, per a veure i descobrir altres cossos diferents del propi.

Tractem de descobrir qui és cada un i respectarem en tot moment les diferències que puguen tindre els cossos, tant les pròpies com les dels altres. Una vegada reconeguts, cada un pot descriure com es veu, o alguna característica que vulga destacar de si mateix: del meu cos el que més m'agrada és/són...

OBJECTIUS:

Descobrir el cos dels altres i veure que no té per què ser com el teu.

Respectar les diferències individuals que presente el teu cos, així com les dels altres.

CONTINGUTS:

El cos i les seues parts.

Característiques diferencials: diferències corporals pròpies i dels altres.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Respecta les característiques dels altres.

S'aproxima al concepte de diversitat corporal.

M'IMAGINE DIFERENT
Àrea

 Els llenguatges:
comunicació i representació

Nivell

5 anys

Agrupament

Grup classe

Materials: folis, llapis o retolador, llapis de colors.

Descripció

Imagine primer amb els ulls tancats, i dibuixe després el meu cos, amb algun element de més o de menys que no tinga, per exemple. amb 6 dits en una mà o amb 3, amb només un ull, sense cames, amb 3 mugrons...

En la posada en comú posterior he d'explicar als altres quin avantatge tinc del fet de tindre aquest element del meu cos de més o de menys.

OBJECTIUS:

Trobar la part positiva en la diferència.

Reconèixer les possibilitats que ofereix el teu cos tal com és.

CONTINGUTS:

Acceptació del propi cos i, en el seu cas, de la diferència.

Respecte per les característiques i qualitats personals.

Valoració de les possibilitats que ens ofereix cada cos.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

Accepta les característiques i diferències personals.

Avança cap a un autoconcepte positiu.

AQUESTA OMBRA PERTANY A...		
Àrea	Nivell	Agrupament
Medi físic, natural, social i cultural	Infantil 2n cicle	Grup gran o reduït
Materials: siluetes negres de diferents oficis o objectes representatius a oficis, retroprojector o llum potent, llençol per a projectar.		
Descripció		
<p>Projectem en el llençol diferents siluetes d'oficis o objectes representatius dels diferents oficis, les xiquetes i els xiquets han d'endevinar de quin ofici es tracta. Quan ens diguen quin, incidirem en les paraules dels dos sexes, i dialogarem amb elles i ells perquè vegem que qualsevol persona pot exercir qualsevol ofici, sense que importe el gènere.</p> <p>És molt important que les persones adultes que interactuem amb les xiquetes i els xiquets fem ús de manera normalitzada del llenguatge inclusiu, ja que som un model a seguir per a l'alumnat. Sempre és millor que fem ús del vocabulari que englobe totes les persones, si no el trobem, esmentarem els dos gèneres.</p> <p>Per això presentem aquestes propostes, perquè el nostre alumnat conega i integre en el seu vocabulari tant els dos gèneres com el genèric.</p>		
OBJECTIUS:		
<ul style="list-style-type: none"> Interioritzar els diferents oficis atenent els dos gèneres, per a introduir-los en l'ús del seu llenguatge. Valorar l'ús d'un llenguatge inclusiu i intentar introduir-lo en el dia a dia. Associar eines o siluetes representatives de diferents oficis. Participar i gaudir de les activitats esdevingudes a l'aula. 		
CONTINGUTS:		
<ul style="list-style-type: none"> Els diferents oficis en els dos gèneres. Valoració positiva del llenguatge inclusiu i la seua necessitat d'ús. Ampliació del vocabulari inclusiu i la seua pràctica. Coneixement dels diferents oficis i eines o materials associats a aquests. Participació en les activitats de l'aula. 		
CRITERIS D'AVUACIÓ:		
<ul style="list-style-type: none"> Demostra una actitud positiva cap al llenguatge inclusiu. Tracta de fer-ne ús. Interioritza els diferents oficis en els dos gèneres. 		

CONTES AMB PERSONATGES INVERTITS
Àrea

Medi físic, natural, social i cultural

Materials: contes tradicionals.

Nivell

Infantil 2n cicle

Agrupament

Grup gran o reduït

Descripció

Fent ús de la tècnica “Plagiar contes” de Gianni Rodari, canviem de gènere els personatges de contes clàssics, introduïm els dos gèneres, i fins i tot amb personatges no binaris i els convidem a contar la història de nou, per a donar cabuda a la imaginació i la invenció.

El/la docent acompanyarà l'activitat des de l'observació i intervindrà quan siga necessari tractar el tema des de la igualtat, és important escoltar l'alumnat per a veure quins prejudicis tenen i poder desmuntar-los des del respecte màxim.

OBJECTIUS:

- Desmuntar el conte clàssic introduint diferents personatges que prevegen tot tipus d'identitats.
- Interioritzar, acceptar i valorar tot tipus d'identitats.
- Valorar l'ús d'un llenguatge inclusiu.
- Participar en les activitats esdevingudes a l'aula.

CONTINGUTS:

- Els contes clàssics tractats des d'un altre punt de vista.
- Valoració positiva del llenguatge inclusiu i la seua necessitat d'ús.
- Acceptació de tota mena d'identitats des del respecte absolut.
- Participació en les activitats de l'aula.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

- Demostra una actitud positiva cap al llenguatge inclusiu.
- Tracta de fer-ne ús.
- Valora amb respecte i per igual tot tipus d'identitats.

COLOR, COLOR... NOMS DE...		
Àrea	Nivell	Agrupament
Medi físic, natural, social i cultural	Infantil 2n cicle	Grup classe o reduït
Materials: opcional, un dibuix d'un sambori i fitxes. Sense aquest material també es pot jugar.		
Descripció		
<p>Els presentem un dibuix d'un sambori i deu fitxes. El joc comença amb la tirallonga següent: Color, color. Noms de... per exemple... I cada vegada diem un camp semàntic; família, oficis, animals... (buscant sempre aquells en els quals puguem trobar paraules dels dos gèneres).</p> <p>Aleshores per cada parella que diguem d'aquest camp semàntic posarem una fitxa en el sambori fins que aconseguim omplir-lo.</p> <p>Per exemple:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Color, color... Noms de... per exemple... animals! <ul style="list-style-type: none"> o Gos i gossa (posarem una fitxa) o Gat i gata (posarem la segona fitxa) o Lleó i lleona (posarem la tercera fitxa) I així fins que es completen les deu caselles del sambori. <p>(Tal vegada podríem començar a jugar sense marcar-nos un màxim de paraules i, segons els infants agafen la dinàmica del joc, introduir el sambori com a eix motivacional).</p>		
OBJECTIUS:		
Conèixer les paraules referents als dos gèneres en diferents camps semàntics. Introduir en el nostre vocabulari de manera usual les paraules que fan referència als dos gèneres. Valorar l'ús d'un llenguatge inclusiu. Participar i gaudir de les activitats esdevingudes a l'aula.		
CONTINGUTS:		
Paraules variades d'un mateix camp semàntic. Valoració positiva del llenguatge inclusiu i la seua necessitat d'ús. Ús cada vegada més continu de les paraules que fan referència als dos gèneres. Participació en les activitats de l'aula.		
CRITERIS D'AVUACIÓ:		
Introdueix progressivament varietat de gèneres en el seu vocabulari. Demostra una actitud positiva cap al llenguatge inclusiu. Tracta de fer-ne ús.		

SACO UNA MANITA
Àrea

El coneixement de si mateix i l'autonomia personal

Nivell

Infantil 2n cicle

Agrupament

Grup classe

Materials: sense material.

Descripció

En gran grup i formant un rogle cantem la cançó *Saco una manita*, duent a terme els diferents moviments que anem dient en la cançó. És important que tots ens puguem veure, per a ser conscients així del fet que tots participem en la cançó i que, a més, una vegada finalitzada, puguem conversar i veure que tots i totes tenim aquestes parts del cos que hem anomenat i que, a més, totes eren diferents alhora que perfectes i precioses. Insistirem en les similituds i les diferències i accentuarem que totes i cada una de les parts del cos amb les quals hem anat ballant són boniques.

*Saco una manita y la hago bailar,
La abro, la cierro, la vuelvo a su lugar.
Saco la otra manita y la hago bailar,
La abro, la cierro, la vuelvo a su lugar,
Saco las dos manitas y las hago bailar,
Las abro y las cierro y las vuelvo a su lugar.*

(les mans, els peus, el coll, la panxa, el cul)

OBJECTIUS:

Ser conscient de les parts del cos comunes a tots i totes.

Conèixer les semblances i diferències que hi ha entre les diferents parts del cos de tots els companys/anyes, i acceptar que totes són perfectes i meravelloses.

CONTINGUTS:

Acompanyament a la construcció d'una identitat sexual i de gènere sense estereotips.

Esquema corporal. Parts del cos comunes a tots i totes.

Semblances i diferències de les diferents parts del cos.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Adquireix progressivament vocabulari relacionat amb el cos humà.

Gaudeix ballant i cantant amb els seus companys/es.

Mostra una actitud positiva davant de les semblances i diferències que hi ha entre les diferents parts comunes a totes les persones.

DIFERENTS I MERAVELLOSOS		
Àrea	Nivell	Agrupament
El coneixement de si mateix i l'autonomia personal. El medi físic, natural, social i cultural.	3, 4 i 5 anys	Grup classe / Reduït / Individual
Materials: fotografies de xiquetes i xiquets reals.		
Descripció		
Al centre i a l'aula, moltes vegades es fa ús de dibuixos de xiquets i xiquetes per a diferents usos. Utilitzar fotografies reals en què es puguen observar xiquets i xiquetes amb diferents trets racials, característiques culturals, diversitat funcional, pot ser de molta utilitat, a més que ens pot donar molta informació del que pensa el nostre alumnat, escoltar els seus comentaris, observar-los, ens pot servir per a dur a terme després activitats a classe que ajuden a una educació sexual igualitària, siga en grup gran o reduït, mitjançant materials com ara contes, visionat de vídeos, duent a terme diverses estratègies o parlant en classe d'allò que creguem pertinent segons la conversa o comentari que haja sorgit davant d'aquestes fotografies.		
OBJECTIUS:		
Ser conscient de l'existència de persones diferents i el respecte davant de qualsevol diferència, siga física o cultural.		
CONTINGUTS:		
Acompanyament a la construcció d'una identitat sexual i de gènere sense estereotips. Persones diferents, tant físicament com culturalment. Respecte davant de les diferències.		
CRITERIS D'AVALUACIÓ:		
Observa les imatges amb respecte.		

COSES BONIQUES QUE M'AGRADEN DE TU		
Àrea	Nivell	Agrupament
El coneixement de si mateix i l'autonomia personal	2n cicle, infantil	Grup classe
Materials: sense material.		
Descripció		
<p>Tots/totes en rogle. La mestra invita un d'ells i elles a posar-se drets, a estar al centre o a quedar-se al rogle, i a ser el protagonista de l'activitat. Abans de res, li preguntem si vol ser el protagonista, si hi accepta, invitem els altres a pensar una cosa bonica, alguna cosa que els agrade d'aquesta persona, siga referit al físic o a alguna activitat que li agrada compartir amb ell o ella. La mestra/e pot ajudar i preguntar: Què t'agrada de...? Què t'agrada fer amb...? O fins i tot fent preguntes directes de tal manera que a poc a poc els xiquets i les xiquetes aprenguen a construir oracions que parlen de manera positiva d'una altra persona diferent d'ell/ella.</p>		
OBJECTIUS:		
Verbalitzar les característiques que ens agraden de les persones. Sentir-se valorat, escoltant tot el positiu que els altres diuen d'un/a mateix/a.		
CONTINGUTS:		
Acompanyament a la construcció d'una identitat sexual i de gènere sense estereotips. Característiques que fan úniques les persones.		
CRITERIS D'AVUACIÓ:		
És capaç d'expressar oralment allò que li agrada d'una persona. Gaudeix dels comentaris agradables que li fan els companys/es.		

L'ARC DE SANT MARTÍ

Àrea	Nivell	Agrupament
------	--------	------------

El medi físic, natural, social i cultural	3, 4 i 5 anys	Grup classe
---	---------------	-------------

Materials: paper continu, pintures i pinzells.

Descripció

Per a la celebració del 17 DE MAIG, DIA INTERNACIONAL CONTRA L'HOMOFÒBIA, TRANSFÒBIA I BIFÒBIA plantejarem aquesta activitat. Consisteix a pintar entre totes i tots (per aules, nivells o en el conjunt del centre) un gran arc de Sant Martí. Parlem dels colors que ens agraden i concloem que a totes i a tots ens agraden tots els colors, que aquests no són ni bons ni roïns, ho fem gaudint de la diferència entre tots els colors i valorant la simbologia d'aquest element com a representació de la llibertat personal.

OBJECTIUS:

Respectar i valorar la diferència entre les persones.
Realitzar una activitat col·laborativa amb diversos grups-classe.

CONTINGUTS:

La diversitat personal.
El valor del treball col·laboratiu.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

És capaç de respectar les opinions i les diverses realitats.
Valora la diferència com una cosa positiva.
Gaudeix realitzant activitats de col·laboració amb alumnat d'altres grup-classe.

ENS DISFRESSEM		
Àrea	Nivell	Agrupament
El medi físic, natural, social i cultural	Tots els nivells	Grup classe i reduït
Materials: disfresses i elements variats.		
Descripció		
<p>Durant el desenvolupament del projecte sobre Carnestoltes oferim la possibilitat d'utilitzar les disfresses en el racó, sense fer-ne un ús estereotipat, tant pel que representen com pels colors. A més, quan fem propostes de disfresses, des del centre, evitem les disfresses iguals per a tot l'alumnat.</p> <p>A més, fem activitats d'ampliació amb la narració del conte: <i>Sirenas</i>, de l'autora Jessica Love, en el qual un xiquet aconseguirà el seu desig de disfressar-se de sirena gràcies a l'ajuda de la seua àvia.</p> <p>Durant Carnestoltes, incloem algunes consignes de joc amb les famílies en les quals s'introdueixen elements no estereotipats, per exemple: un dia portem collarets, un altre ens maquillem, portem corbata, gorres o barrets... tant el professorat com l'alumnat.</p>		
OBJECTIUS:		
<p>Gaudir de la festa de Carnestoltes i evitar l'ús d'elements i disfresses estereotipades quant al gènere.</p> <p>Utilitzar elements diversos en el racó de les disfresses.</p>		
CONTINGUTS:		
<p>El gaudi de la celebració del Carnestoltes.</p> <p>Les disfresses no estereotipades.</p>		
CRITERIS D'AVAUACIÓ:		
<p>Utilitza els diferents elements i disfresses sense fer-ne un ús estereotipat.</p> <p>Gaudeix amb qualsevol mena de disfressa.</p> <p>Respecta les eleccions d'altres persones durant el joc lliure al racó.</p>		

PER A JUGAR I NO JOGUETS DISCRIMINAR

Àrea	Nivell	Agrupament
El medi físic, natural, social i cultural	Infantil, 2n cicle	En un primer moment, grup classe i després, grups xicotets

Materials: bits de persones de diferent sexe fent les mateixes activitats relacionades amb els joguets de la classe (cuiners/eres, veterinaris/àries, bombers/eres...).

Descripció

Previ a la campanya de Nadal sobre els joguets, fem una anàlisi dels que tenim a classe. En gran grup, en l'assemblea, anomenem els diferents joguets que tenim en cada zona, com per exemple la cuina, i demanem a l'alumnat que li agrada molt jugar en aquesta zona que alce la mà. Després d'això ensenyem bits de persones de diferent sexe que es dediquen a treballar en l'àmbit, en aquest cas com que parlem de la cuina ensenyarem fotos de cuiners i cuineres. Farem el mateix amb la zona d'eines, amb els llibres i els seus autors (escriptors i escriptores), els animals (veterinaris i veterinàries, biòlegs i biòlogues...).

Després d'això podem demanar que juguen on més els abellisca i fem com a docents una anàlisi del comportament de l'alumnat després de la primera activitat.

En un tercer moment, demanem a l'alumnat que passe per les diferents zones de joc i així que experimenten en els llocs i amb els joguets amb els quals pensava que no podia jugar o que no tenen a casa ja que es consideren tipificats. En aquest moment, la interacció en el joc amb les persones adultes és important per a poder guiar i neutralitzar el joc sexista.

OBJECTIUS:

- Conèixer els diferents oficis a partir dels joguets de classe.
- Reconèixer els oficis com una cosa vàlida per als diferents gèneres.
- Utilitzar els joguets de classe sense tipificació sexual.
- Experimentar altres tipus de jocs amb els joguets de la classe.

CONTINGUTS:

- Els joguets i els oficis.
- Reconeixement dels oficis com una cosa vàlida per als diferents gèneres.
- Els joguets sense tipificació sexual.
- Experimentació amb els diferents joguets de la classe.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

- Identifica els oficis en les diferents persones.
- Juga amb els joguets de classe sense tipificació sexual.
- Experimenta amb altres joguets de manera diferent.

HI HAVIA UNA VEGADA

Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació	4 i 5 anys	Grup classe

Materials: contes, paper, material de pintura i escriptura.

Descripció

Als xiquets i les xiquetes els encanten els contes, els agrada que els narrem una vegada i una altra, però en aquest joc canviarem els rols dels personatges.

En primer lloc, els expliquem en què consisteix l'activitat, per la qual cosa entre totes i tots triarem el conte que més (o menys) ens agrada, per a fer els canvis que ens parega. Pensem en els seus personatges i les característiques que els defineixen, les accions que desenvolupen en la narració o ens fixem en el final de la història. Qualsevol d'aquests elements és vàlid per a dur a terme la nostra proposta.

Una vegada determinat aquest punt podem valorar entre tots i totes quina és la modificació que volem introduir. Passarem a plantejar com volem representar-ho, si mitjançant l'escenificació, el dibuix o la reescriptura del text, dependrà del nivell de cada grup i, per descomptat, es poden dur a terme diverses opcions alhora. El punt final de l'activitat serà la reflexió col·lectiva sobre la nostra intervenció sobre el conte, i l'extracció de conclusions.

OBJECTIUS:

Analitzar les característiques i actituds dels personatges del conte treballat.

Afavorir una mirada crítica positiva sobre les accions dels personatges.

Proposar alternatives a la història triada.

Col·laborar en el treball comú del grup.

CONTINGUTS:

Els personatges dels contes: els seus valors i actituds.

Crítica del que s'estableix.

Proposta d'alternatives.

El treball en comú.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

És capaç de reconèixer i/o analitzar les diferents característiques i accions dels personatges.

És capaç de proposar alternatives.

Fa de manera coordinada amb els altres les propostes de treball comuns.

IGUALS... PERÒ DIFERENTS		
Àrea	Nivell	Agrupament
Coneixement de si mateix i autonomia personal	2n cicle	Per parelles
Materials: Paper continu, retoladors, colors, ceres, llana, plastilina, teles...		
Descripció		
<p>Un membre de la parella es gita cap a dalt en un tros de paper continu proporcionat per la persona adulta. L'altre membre de la parella fa la seua silueta amb ajuda o sense (segons les seues possibilitats) amb un retolador o una cera blana. Després, repetim el mateix, però amb la silueta de l'altre membre de la parella, de manera que en finalitzar tinguem totes les siluetes de tots els alumnes i les alumnes de la classe. Posteriorment, les posem totes juntes en un lloc ampli i observem que tots som pràcticament iguals.</p> <p>Més tard, cadascú agafa la seua silueta i afeg les seues peculiaritats que el fan diferent de la resta, amb els materials proporcionats: llana per als cabells, teles per a la roba, plastilina per a fer els ulls, nas, boca, orelles... colors per a dibuixar el que ells consideren (pigues, cicatrius...). Finalment fem una exposició per a veure que, a pesar que som bastant semblants en un inici, som peculiars i diferents tan sols mirant els nostres aspectes externs.</p>		
OBJECTIUS:		
<p>Ser capaç de reconèixer-se a si mateix i les altres com a persones, i reconèixer les parts del cos, iguals però diferents.</p> <p>Diferenciar les característiques físiques entre els dos sexes.</p> <p>Respectar i conèixer les característiques pròpies del nostre cos.</p> <p>Evitar l'encasellament dels diferents rols de gènere.</p>		
CONTINGUTS:		
<p>Identificació i representació del propi cos i del dels altres.</p> <p>Diferències físiques entre els dos sexes.</p> <p>Semblances i diferències.</p>		
CRITERIS D'AVUACIÓ:		
<p>És capaç de reconèixer-se si mateix i els altres com a persones, i reconeix les parts del cos, iguals però diferents.</p> <p>Diferencia les característiques físiques entre els dos sexes.</p> <p>Evita la discriminació i/o associació de rols de gènere.</p>		

RACÓ DE LES CURES
Àrea

Coneixement de si mateix i autonomia personal

Nivell

2n cicle

Agrupament

Grup reduït i grup classe

Materials: benes, tiretes, nines, llitera...

Descripció

Preparem un racó a l'aula, on disposem d'un escenari preparat i del material específic. En aquest lloc els i les alumnes jugaran seguint diferents rols: unes vegades faran d'infermers/infermeres, d'altres de metges/metgesses i en altres moments de pacients. Els pacients hi arriben amb ferides en unes certes parts del seu cos i l'infermer o la infermera, juntament amb el metge o metgessa, els han de curar amb una tireta, benes, xeringues, cremes, gases... En cada moment de joc, i segons el rol corresponent, els i les alumnes tindran diferents tipus d'activitats: atendre els pacients, preparar les receptes, proporcionar els medicaments, fer exploracions...

OBJECTIUS:

Identificar les diferents parts del cos ferides.
 Afavorir les destreses de la motricitat fina.
 Conèixer els diferents oficis relacionats amb les cures personals.

CONTINGUTS:

Parts del cos.
 Motricitat fina.
 Oficis relacionats amb les cures.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Reconeix i identifica les diferents parts del cos.
 Té una bona motricitat fina.
 Coneix els oficis relacionats amb les cures.

ENS LLAVEM LES DENTS		
Àrea	Nivell	Agrupament
Coneixement de si mateix i autonomia personal	2n cicle d'educació infantil	Individual o en grups xicotets
<p>Materials: raspalls de dents gegants, dentadures gegants fetes amb culs de botelles de plàstic i un rellotge d'arena de 2 minuts de duració.</p>		
Descripció		
<p>Abans de començar a fer l'activitat, dialogarem sobre la importància de la neteja correcta, de llavar-se les dents després de menjar. Després acudirán una dentista i un higienista dental, per a fer-los conscients sobre la importància de l'alimentació i de la neteja, així com per a explicar en què consisteixen els seus oficis. L'activitat consistirà a ser capaços d'observar i eliminar les càries de les dents, amb una neteja correcta feta amb els raspalls gegants. Les càries seran trossos de plastilina negra apegats en les dents de la dentadura gran i hauran de fer-los desaparèixer. Per a fer-ho, disposaran d'un temps adequat, marcat amb un rellotge d'arena, i amenitzat amb una cançó de Dàmaris Gelabert: <i>Rentem les dents</i>.</p>		
OBJECTIUS:		
<p>Afavorir la neteja diària de les dents després de cada menjada. Llavar-se les dents de manera conscient i responsable. Ser conscient dels beneficis de llavar-se les dents diàriament. Conèixer l'ofici de dentista i higienista.</p>		
CONTINGUTS:		
<p>Neteja de dents. Raspall de dents, pasta i dentadura. Oficis: higienista i dentista. Conscienciació de la necessitat de cuidar la nostra dentadura.</p>		
CRITERIS D'AVALUACIÓ:		
<p>Cuida la neteja de la seua dentadura. Coneix els utensilis necessaris per a llavar-se les dents. Interioritza que és una tasca necessària per a tindre una bona higiene dental. Coneix els oficis relacionats amb aquesta activitat.</p>		

JUGUEM A...			
Àrea	Nivell	Agrupament	
Els llenguatges: comunicació i representació	Tots els nivells	Grup reduït	
Materials: ajustat a la proposta de joc de cada moment.			
Descripció			
<p>En les nostres aules, depenent del nivell educatiu i maduratiu del grup-classe, en la zona de joc simbòlic s'han plantejat diverses propostes: la caseta, els metges i les metgesses, i el supermercat. En aquests, el material se selecciona amb l'objectiu de desenvolupar cada escenografia, i s'estableixen unes normes de joc: unes consensuades pel grup i altres inherents al joc per si mateixes. Així, s'estableixen el nombre de participants, els torns de joc, la duració d'aquest, l'ordre, la cura i la recollida...</p> <p>Dins d'aquesta dinàmica es treballen i valoren accions com, per exemple, jugar a la caseta a cuidar els bebès, cuinar, netejar o planxar, treballar a l'hospital sent doctora o doctor, infermer o infermera, pacient o acompanyant, vendre al supermercat o ser l'amo de casa que fa la compra, tot això sense associar les diferents funcions a un gènere determinat. També, dins d'aquest mateix marc de joc simbòlic, i per a donar més varietat, es proposen altres escenografies igualitàries com són el taller mecànic o el restaurant.</p>			
OBJECTIUS:			
<p>Conèixer els diversos aspectes de la nostra vida relacionats amb el nostre cos mitjançant el joc simbòlic: la higiene, la cura del cos, l'alimentació i la salut.</p> <p>Representar diversos rols de joc d'una manera igualitària.</p> <p>Assumir les normes que regeixen les relacions socials per mitjà del compliment de les regles del joc.</p>			
CONTINGUTS:			
<p>La higiene, la cura del cos, l'alimentació i la salut.</p> <p>Els rols en el joc simbòlic.</p> <p>Límits i respecte a les normes en el joc amb els altres.</p>			
CRITERIS D'AVALUACIÓ:			
<p>Mostra els seus coneixements sobre la higiene, la cura del cos, l'alimentació i la salut durant el joc simbòlic.</p> <p>Desenvolupa rols igualitaris durant el joc.</p> <p>És capaç de seguir les normes de joc establert.</p>			

EM CUIDE MENJANT BÉ

Àrea	Nivell	Agrupament
El coneixement de si mateix i l'autonomia personal	Tots els nivells	Grup classe
Materials: cartells informatius, fullets explicatius, pla d'alimentació saludable elaborat per l'escola...		
Descripció		
<p>Col·laborem amb les famílies per a afavorir una alimentació sana i adequada a l'edat del nostre alumnat, mitjançant el pla d'esmorzars saludables que, a l'inici de curs, en les reunions, i a través de les normes del centre, els fem arribar perquè en prenguen coneixement. A més, cada dia a les aules recordem quin és el tipus d'esmorzar fixat, i perquè és beneficiós, posant l'accent en la ingesta de fruita diària durant el segon esmorzar que programem.</p> <p>Amb això aconseguim que, després de l'anàlisi dels aliments saludables, o no, siga el mateix alumnat el que comence a valorar quins aliments ha de menjar, o no, per a afavorir la creació d'uns hàbits alimentaris sans.</p>		
OBJECTIUS:		
Identificar quins aliments són beneficiosos per a la salut i quins no. Crear una actitud positiva cap als aliments saludables com les fruites i verdures. Reconèixer que la bona alimentació és important per a cuidar el nostre cos.		
CONTINGUTS:		
L'alimentació saludable. Els beneficis d'una alimentació sana. L'alimentació com una cosa molt important per a la nostra salut.		
CRITERIS D'AVALUACIÓ:		
Diferencia els aliments no saludables dels saludables. Entén la necessitat de menjar bé. Mostra una actitud positiva cap als aliments saludables.		

DONES IMPORTANTS

Àrea	Nivell	Agrupament
------	--------	------------

El medi físic, natural, social i cultural	Infantil, 2n cicle	Grup classe
---	--------------------	-------------

Materials: llibres, Internet, material fungible...

Descripció

En el desenvolupament dels diferents projectes de treball incloem figures femenines, i fem referència als seus assoliments en la història de la humanitat: la científica Marie Curie, l'astronauta Valentina Tereshkova, la pintora Yayoi Kusama, l'escriptora Gloria Fuertes, entre altres, i durant la celebració del 8 de març, cada nivell educatiu desenvolupa un projecte sobre una dona rellevant. A més, amb les aportacions de les famílies, hem creat en l'entrada del centre el mur de les dones importants, per al qual cada família aporta una breu semblança sobre la vida i obra d'una dona destacada en qualsevol àmbit: cultural, artístic, esportiu o científic, per a destacar la rellevància de les figures femenines, que després el nostre alumnat explicarà davant de l'assemblea.

OBJECTIUS:

Conèixer dones destacades en diferents àmbits, les seues vides i obra.
 Valorar les aportacions d'aquestes dones a la societat.
 Reconèixer la funció de les dones en diversos camps.

CONTINGUTS:

Vida i obra de dones rellevants.
 Aportacions femenines a la nostra cultura.
 Les dones en la nostra societat.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

Coneix el nom d'alguna dona destacada i algun dels seus assoliments més rellevants.
 Valora la funció d'alguna dona rellevant en la nostra societat.

4.2 ROLS DE GÈNERE

Parlar d'educació sexual i igualtat també és parlar de rols de gènere, i és per això que a continuació presentem una sèrie d'activitats amb les quals podrem treballar el respecte a les diferències, així com la crítica als estereotips sexistes. A més, ens permetrà fer una identificació de les discriminacions per sexe, gènere, ètnia o capacitat entre altres, gràcies a activitats o idees que ens permeten identificar a l'aula, mitjançant l'observació i l'escolta, la idea preconcebuda que, tot i que són d'edats tan primerenques, ja tenen moltes vegades l'alumnat d'infantil. Mitjançant aquestes activitats, podrem posar en marxa també activitats relacionades amb les tasques i responsabilitats familiars, així com les noves masculinitats no hegemòniques i noves feminitats. Escoltar els seus comentaris ens dóna moltíssima informació, així com observar-los quan juguen, veient els rols que adquireixen, i observant i documentant si el paper que adquireixen durant el joc és de domini o submissió. En el bloc següent, a més, podrem trobar jocs, joguets i idees d'ocupació de l'espai de manera igualitària.

Nom	Àrea	Nivell	Continguts
Macroconstruïm?	Medi físic...	2n cicle	Joc igualitari. Construccions
Les princeses també es tiren pets	Llenguatges	2n cicle	Estereotips sexistes
Cordes	Llenguatges	4-5 anys	Respecte a les diferències
Vols contar com em cuides?	Medi físic...	2n cicle	Cures en l'àmbit familiar
La família afaenada	Medi físic...	Todos	Corresponsabilitat
Per quatre raconets de res	Llenguatges	2n cicle	Diferències i adaptació a l'entorn
Tallers de cuina de diferents països	Llenguatges	2n cicle	Diversitat cultural. Cuina
Les diferents professions	Medi físic...	5 anys	Professions. Igualtat
Home de color	Llenguatges. Medi físic...	4-5 anys	Diversitat ètnica
El regal	Medi físic...	2n cicle	Diferències corporals. Diversitat funcional
Cada cultura és especial	Medi físic...	2n cicle	Famílies i cultures diferents
Aquesta tasca em mareja I	Medi físic...	2n cicle	Oficis, tasques i estereotips
Aquesta tasca em mareja II	Medi físic...	2n cicle	Oficis, tasques i estereotips
El museu dels oficis	Llenguatges	5 anys	Evolució dels oficis en el temps
Sense paraules	Medi físic...	4- 5 anys	Estereotips de gènere
Cuidem les plantes	Medi físic...	2n cicle	Cures de les plantes i l'entorn
Pleguem la roba interior	Medi físic...	2n cicle	Tasques domèstiques. Roba interior
Parem taula i freguem	Medi físic...	2n cicle	Tasques domèstiques. Parament de taula
Jocs de pati	Autonomia personal. Medi físic...	Todos	Espais del pati. Jocs igualitaris
Joguets per a la diversitat	Autonomia personal. Medi físic...	2n cicle	Realitats trans. Jocs i utilització d'espais igualitaris
Qui viu ací?	Autonomia personal. Medi físic...	2n cicle	Diversitat de gènere, familiar, cultural, funcional...
Contem contes	Autonomia personal. Llenguatges	2n cicle	Respecte per la diversitat
Molts- pocs	Llenguatges	3-4 anys	Ocupació de l'espai
Teatre sistèmic	Llenguatges	2n cicle	Discriminació. Llenguatge inclusiu
Anàlisi de revistes de joguets sexistes	Llenguatges	4-5 anys	Sexisme. Llenguatge inclusiu
Visualització d'anuncis de televisió seleccionats	Llenguatges	2n cicle	Sexisme. Igualtat de gènere i llenguatge inclusiu

MACROCONSTRUÏM?		
Àrea	Nivell	Agrupament
El medi físic, natural, social i cultural	Infantil, 2n cicle	Grup reduït
Materials: -Cons de paper -Cons de fil -Cordes -Martells xicotets -Claus de punta arrodonida i cap ample -Fustes per a suport -Blocs de fusta xicotets -Suport gran (pot ser un palet de fusta)		
Descripció		
Es tracta de posar a la disposició de l'alumnat diferents elements de construcció reals, aptes per a la seua edat, en què l'opció de construir no recaiga únicament en els xics, sinó que siga una cosa que fem conjuntament. De manera conjunta decidim si optem per construir ponts, ciutats, edificis, camins... Organitzem el material i ens posem a la faena. Tot l'alumnat té les mateixes responsabilitats en la construcció, i la seua aportació és igual d'important.		
OBJECTIUS:		
Desenvolupar un joc igualitari sense estereotips de gènere. Aprendre a realitzar una construcció amb l'ajuda i cooperació de tots i totes.		
CONTINGUTS:		
El joc igualitari. La construcció. La cooperació i el treball en equip.		
CRITERIS D'AVALUACIÓ:		
S'ajuda d'altres persones per a construir alguna cosa en comú. És capaç de desenvolupar un joc igualitari sense estereotips sexistes.		

LES PRINCESES TAMBÉ ES TIREN PETS

Àrea	Nivell	Agrupament
------	--------	------------

Els llenguatges: comunicació i representació	Infantil, 2n cicle	Grup classe
--	--------------------	-------------

Materials:

- Imatges del conte impreses a color en paper d'acetat
- Globus
- Retroprojector

Descripció

Aquest conte narra de manera molt divertida que les xiques també es tiren pets, com tot el món. En aquest cas la història involucra diferents princeses de contes molt coneguts, i que durant anys han sigut molt idealitzades. Totes s'han tirat algun pet en un moment decisiu de la seua història, cosa que les fa molt més humanes.

En aquest cas el que faríem seria contar el conte a l'alumnat, usant la tècnica del retroprojector, de manera que es cree un ambient màgic a l'aula. Quan arribe el moment just del pet que es tira la princesa, podem usar un globus a mig unflar i, estrenyent una mica l'obertura, simular el so, la qual cosa segurament produirà sorpresa i una riallada.

Després de contar la història és important fer la reflexió que els pets es poden escapar en determinades ocasions, però que és millor que es tiren al bany, per a respectar els companys/es, i que és una cosa normal i natural que els succeeix a totes les persones per igual.

OBJECTIUS:

Ser conscient del caràcter humà de les princeses.

Conèixer diferents situacions de la vida quotidiana que afecten tot el món per igual i evitar els estereotips sexistes.

Treballar la igualtat mitjançant el respecte en situacions del dia a dia.

CONTINGUTS:

Els estereotips sexistes.

La igualtat i el respecte.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

És conscient del fet que no hi ha princeses perfectes i que totes tenen un caràcter humà.

Coneix diferents situacions de la vida quotidiana que els afecten per igual.

Intenta respectar les diferències que es donen entre el grup d'iguals.

CORDES

Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació	4 i 5 anys	Grup classe

Materials:

- Cordes
- Pissarra digital o pantalla
- Curt disponible en: https://youtu.be/4INwx_tmTKw

Descripció

En aquesta ocasió veurem el curtmetratge de *Cuerdas*. Una història, sens dubte, en què la diferència es fa més palesa a l'escola i on és important incidir. Després de veure el curtmetratge farem una activitat perquè l'alumnat pugua observar la diferència present entre els nostres cossos aparentment iguals. L'alumnat es col·locarà per parelles, sense que importe el gènere. Cada parella ha de triar quina extremitat del cos vol calcar de la seua companya o company, pot ser una mà, un peu, un dit... però ha de ser la mateixa per als dos. Si trien calcar el peu, ha d'haver-hi dos peus, un de cada un dels membres de la parella. Quan tinguen els dos dibuixos, han de comparar les diferències entre l'un i l'altre. Podran observar amb facilitat que, encara que hi haja dos peus en el paper, cap dels dos és igual, segurament un és més gran que l'altre, més allargat, més fi o gros... La reflexió ha d'acompanyar l'activitat i ha de mostrar a l'alumnat la importància de respectar la diferència, perquè tots som diferents en la nostra totalitat.

OBJECTIUS:

- Aprendre a respectar les diferències.
- Empatitzar amb els companys i companyes i intentar posar-se en el seu lloc.
- Treballar en equip per a aconseguir un resultat millor.

CONTINGUTS:

- El respecte a la diferència.
- L'empatia.
- El treball en equip.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

- Respecta les diferències que hi ha entre persones.
- És capaç de posar-se en el lloc de l'altre.
- Treballa en equip i ajuda els altres.

VOLS CONTAR COM EM CUIDES?
Àrea

El medi físic, natural, social i cultural

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Grup classe

Materials: les pròpies famílies o els seus vídeos.

Descripció

En aquesta activitat s'invita diverses famílies a vindre a l'escola per a explicar com fan tasques de cura a casa o se'ls ofereix la possibilitat de fer-ho a través d'un enregistrament d'imatge. Els plantejem el joc: qui fa què?

- qui planxa
- qui cuida
- qui cuina
- qui banya

La idea és que fem l'alumnat conscient que les tasques de la casa no depenen del gènere dels qui componen la família, i destacarem que totes les persones tenen capacitat de cuidar, estimar, jugar, planxar, cuinar...

Aquesta activitat ha d'incloure una explicació prèvia i detallada cap a les famílies, perquè entenguen quina n'és la finalitat.

OBJECTIUS:

Reconéixer la tasca de tots els membres de la família en les tasques de cura de la casa.

CONTINGUTS:

El rol de cures en l'àmbit familiar.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Valora les tasques de cura en l'entorn familiar.

Accepta i valora la diversitat familiar.

LA FAMÍLIA AFAENADA
Àrea

El medi físic, natural, social i cultural

Nivell

Tots els nivells

Agrupament

Grup classe

Materials: conte i material de joc simbòlic

Descripció

Busquem la implicació de les famílies en les activitats plantejades per la qual cosa sol·licitarem la visita de famílies que vulguen parlar-nos de la realització de les tasques de la casa i com ho fan a la seua llar. Prèviament conversarem amb la família perquè és fonamental que transmetem a l'alumnat una idea concreta sobre la corresponsabilitat familiar.

Després, oferim a l'alumnat la possibilitat d'expressar-se: "i jo, què sé fer?". A més, podem realitzar un joc d'imitació sobre la corresponsabilitat familiar i representar, mitjançant gestos, aquestes accions o a la zona/racó de la caseta. Per a finalitzar narrem el conte "Una fel·liç catàstrofe", en el qual una mare ratolina sempre és l'encarregada de fer totes les tasques a casa, fins que la situació canviarà i els rols en la seua família també. Completarem l'activitat amb el tipus d'expressió que considerem oportuna siga oral o plàstica.

OBJECTIUS:

Ser conscients de la necessitat de col·laborar diàriament en la realització de les tasques de la llar.
 Conèixer models igualitaris de responsabilitat familiar.

CONTINGUTS:

La corresponsabilitat familiar.
 La nostra pròpia responsabilitat.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Reconeix la necessitat de col·laborar en la realització de les tasques quotidianes.
 Identifica models igualitaris de col·laboració en la llar.

PER QUATRE RACONETS DE RES

ÀreaEls llenguatges:
comunicació i representació**Nivell**

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Grup classe

Materials: el conte de 4 *esquinitas de nada*.**Descripció**

En gran grup, creem un ambient propici i narrem el conte.

OBJECTIUS:

Captar l'atenció de l'alumnat.

Reconéixer la vàlua de tots siguen com siguen, amb les seues coses grans i les seues coses xicotetes.

Acceptar tots els membres del grup.

CONTINGUTS:

El conte.

Les diferències.

Adaptació a l'entorn.

L'escolta.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Para atenció a la narració.

Ha gaudit amb el conte.

Accepta tots els cossos siguen com siguen.

TALLERS DE CUINA DE DIFERENTS PAÏSOS

Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació	Infantil, 2n cicle	Grup classe
Materials: - Menjar - Taules i utensilis de cuina		
Descripció		
Demanarem a les famílies que ens preparen un plat típic de la seua ciutat o poble d'origen.		
OBJECTIU		
Reconéixer les diversitats culturals de l'aula. Identificar la tasca de cuinar, atribuïble tant a homes com a dones.		
CONTINGUTS:		
Plats típics. Diversitat. Discriminació.		
CRITERIS D'AVALUACIÓ:		
Participa en l'activitat. Ha gaudit amb l'activitat.		

LES DIFERENTS PROFESSIONS

Àrea

El medi físic, natural, social i cultural

Nivell

5 anys

Agrupament

Grup classe

Materials: bits.

Descripció

S'invita les famílies a exposar les seues activitats laborals, amb la finalitat de trencar estereotips, i després es preparen diferents tallers amb les diferents professions.

OBJECTIUS:

Conèixer diferents professions.
Trencar amb els estereotips relacionats amb les professions.
Valorar el treball.

CONTINGUTS:

Esforç.
Vàlua.
Igualtat.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

Coneix algunes professions.
Mostra actitud positiva cap a totes les professions.
Mostra reconeixement cap a totes les professions.
És capaç de gaudir de l'activitat.

HOME DE COLOR

Àrea	Nivell	Agrupament
El medi físic, natural, social i cultural. / Els llenguatges: comunicació i representació. Materials: conte, llapis de colors i paper.	4 i 5 anys	Grup classe i grup xicotet
Descripció		
<p>Narrem el conte, remarcant l'ús dels colors que s'hi fa. Cal fer una reflexió grupal sobre el text, perquè amb tota probabilitat els i les nostres alumnes no coneguen l'expressió a la qual es refereix el títol, per a conèixer quina ha sigut la seua interpretació de la història.</p> <p>Després, dibuixarem els personatges protagonistes de manera grupal i individual. Per a pintar-los oferirem a l'alumnat pintures de dit i llapis de fusta de diferents colors i dels diversos tons que la pell humana pot tindre. D'aquesta manera se'ls permet abastar les diferents opcions, i donar peu a la lliure expressió.</p>		
OBJECTIUS:		
Acceptar la diversitat humana des d'una perspectiva positiva. Dibuixar i pintar la figura humana fent un ús lliure del color.		
CONTINGUTS:		
La diversitat humana. Ús no estereotipat del color.		
CRITERIS D'AVUACIÓ:		
És capaç de reflexionar sobre el contingut de la narració. Expressa la seua opinió de manera adequada. Fa una representació de la figura humana d'acord amb la seua edat. Usa el color de manera lliure/estereotipada.		

EL REGAL

Àrea	Nivell	Agrupament
El medi físic, natural, social i cultural	3, 4 i 5 anys	Grup classe

Materials: curtmetratge *El regalo*. Disponible en: <https://youtu.be/2A5WhsRjoCQ>

Descripció

Aquest curtmetratge està protagonitzat per un xiquet que té una diversitat funcional en els seus membres inferiors i li regalen un gos que té la mateixa diversitat. La idea és veure el curtmetratge amb l'alumnat, i analitzar el que estan veient i el que ocorre en la vida real. Parlarem de les diferències en els cossos de les persones i del respecte a cadascú.

OBJECTIUS:

Observar que totes les persones som diferents.
Acceptar el nostre cos i el de les altres persones.
Veure les discapacitats com una diferència corporal més, com pot ser el color dels cabells, i no com una qüestió discriminatòria.

CONTINGUTS:

Les diferències corporals.
Acceptació del propi cos i del dels altres.
Visió no discriminatòria cap a la diversitat de cossos i capacitats.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Reconeix les diferències corporals.
S'accepta a si mateix/a.
Respecta el cos de les altres persones.
Té una actitud no discriminatòria cap a la diversitat de cossos i capacitats.

CADA CULTURA ÉS ESPECIAL		
Àrea	Nivell	Agrupament
El medi físic, natural, social i cultural	Infantil, 2n cicle	Grup classe, tot el centre
Materials: sense material		
Descripció		
<p>Quan s'acosta la data de celebracions socials rellevants com el Nadal, la Pasqua, el Ramadà, etc., o projectes com els aliments, o els països del món, ens plantegem donar cabuda a la varietat ètnica i cultural que conflueix al nostre centre, per a això es realitzen un conjunt d'activitats. Així, famílies i alumnat de diferents ètnies hi participen i ens expliquen els seus costums i tradicions, porten a l'escola imatges, objectes, aliments, robes, etc., entre tots parlem sobre les semblances i diferències amb les celebracions i realitats més pròximes i valorem la importància de totes les manifestacions culturals. Després, plasmem el que s'ha après mitjançant realitzacions plàstiques (dibuixos, manualitats, cartells informatius...) de caràcter grupal o individual.</p>		
OBJECTIUS:		
<p>Conèixer les diferents manifestacions culturals de les famílies del nostre centre. Valorar les diferències entre diferents cultures com a manera d'enriquiment.</p>		
CONTINGUTS:		
<p>Les diferents cultures. El valor de la diversitat cultural.</p>		
CRITERIS D'AVALUACIÓ:		
<p>Reconeix i anomena diferents elements de les cultures treballades. Valora la diferència cultural com una qüestió positiva.</p>		

AQUESTA TASCA EM MAREJA		
Àrea	Nivell	Agrupament
El medi físic, natural, social i cultural	Infantil, 2n cicle	Grup classe
Materials: material de joc simbòlic de l'aula, disfresses, imatges d'oficis o tasques realitzades per persones de gènere divers.		
Descripció		
<p>Condicionem l'aula amb material de joc simbòlic diferent que ajude a simular oficis o tasques domèstiques: casa, banc d'eines amb eines, carro de neteja, botiga de comestibles, cuina o restaurant, fotògraf/a, disfresses: policia, mestra/e, bomber/a o qualsevol ofici o tasca domèstica que se'ns ocorregua amb el material simbòlic que tenim a l'aula.</p> <p>Es tracta d'enumerar quines tasques o oficis es poden desenvolupar en cada espai:</p> <p>A casa: parar taula, fer els llits, agranar, netejar la taula, escurar, recollir, plegar roba, estendre, planxar, netejar cristalls, llavar roba a mà, cuidar bebés, donar-los menjar, preparar farinetes, banyar-los, adormir-los.</p> <p>Banc d'eines: construir, arreglar coses, inventar, crear coses noves, ordenar eines (construcció, fontaneria, mecànica...)</p> <p>Botiga de comestibles: cobrar, reposar, organitzar el material, atendre els clients...</p> <p>Restaurant: cuinar, atendre les taules, prendre nota, servir, netejar el restaurant (cuiner/a, cambrer/a, netejador/a, fregador/a...)</p> <p>Disfresses: taxista, policia, bomber/a, mestra/e, pintor/a...</p> <p>Després deixarem jugar l'alumnat i veurem quines preferències tenen, si estan en un sol espai o es mouen per diferents oficis, veure quins rols juguen en cada espai, anotar observacions (a què juguen, com, amb qui, on), documentar el moment, escoltar converses...</p> <p>Una vegada acabat el temps de joc, en assemblea han de verbalitzar a què han jugat, amb qui, si s'han sentit a gust i preguntar a què no han jugat i per què. Es tracta de continuar documentant per a intentar descobrir com pensen i quins models tenen al seu voltant. També es poden fer preguntes: penseu que hi ha tasques domèstiques de xics o xiques? A casa, qui fa aquesta tasca? Hi ha oficis només de xics, o només de xiques? Coneixeu algun cuiner o investigador famós? I a alguna cuinera o investigadora? Qui penseu que caçava a la prehistòria?</p>		
OBJECTIUS:		
Diagnosticar estereotips veient el rol que juga cada alumne/a en l'espai de joc. Conèixer diferents oficis i tasques que es desenvolupen i veure qui pot fer-los.		
CONTINGUTS:		
Desenvolupament del joc com a via de coneixement de la realitat. L'activitat humana: tasques, oficis, canvis a través de la història, possibilitats, funcions, estereotips, conseqüències...		
CRITERIS D'AVUACIÓ:		
Rectifica davant de verbalitzacions que suposen un estereotip de gènere. Coneix els oficis i és capaç de reconèixer que tots i totes poden fer-lo.		

AQUESTA TASCA EM MAREJA II

Àrea

El medi físic, natural, social i cultural

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Grup classe

Materials: material de joc simbòlic de l'aula, disfresses, imatges d'oficis o tasques realitzades per persones de gènere divers.

Descripció

Amb el mateix material simbòlic de la sessió anterior, l'única consigna que s'ha de seguir és anar a una zona o joc en què no hagen estat en la sessió anterior i canviar de rol.

Igualment, documentem la sessió, veiem si ha canviat alguna cosa respecte a l'anterior, si se senten còmodes o si estan descol·locats/ades, si saben jugar o no en un espai diferent.

En l'assemblea posterior intentarem desmuntar idees com que cuinar és de xiques, o els bombers són xics, i els presentarem models en imatges de persones de gènere divers fent aquest ofici o tasca.

OBJECTIUS:

Diagnosticar estereotips veient el rol que juga cada alumne/a en l'espai de joc.

Conèixer diferents oficis i tasques que es desenvolupen i veure qui pot fer-los.

Verificar si canvia algun estereotip respecte a la sessió anterior.

CONTINGUTS:

Desenvolupament del joc com a coneixement de la realitat

L'activitat humana: tasques, oficis, possibilitats, funcions, estereotips, conseqüències...

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

Avança en el concepte d'igualtat.

Bandeja idees d'estereotips adquirits socialment.

EL MUSEU DELS OFICIS

Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació	5 anys	Grup classe

Materials: ordinador i pantalla digital. Accedir a la web:
<https://www.museodelprado.es/coleccion/obras-de-arte?search=oficios%20y%20profesiones&ordenarPor=pm:relevance>

Impressora o còpies impreses dels quadres utilitzats
 Témpera o aquarel·la

Descripció

Observem, en pantalla o làmines, diferents quadres que hi ha al Museu del Prado, amb les diferents professions que hi apareixen: *xoricera*, alquimista, venedora de castanyes.
 Reconeixem si tradicionalment són oficis realitzats per homes o per dones i si encara perduren en el temps o han desaparegut.
 Reflexionarem sobre si aquest ofici el podria haver realitzat el gènere contrari, i què haguera passat en la seua època, si el fera.
 Imprimir en blanc i negre i pintar damunt, amb témpera o aquarel·la, o reproduir un dels quadres que els haja agradat o cridat l'atenció.

OBJECTIUS:

Reconéixer els avanços i canvis en el temps respecte als oficis.
 Identificar l'evolució al llarg de la història.

CONTINGUTS:

Descobriments de diferents modes d'organització humana.
 L'evolució dels amb el pas del temps.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

Reflexiona sobre la importància de la diversitat de gènere en els oficis i tasques domèstiques.

SENSE PARAULES		
Àrea	Nivell	Agrupament
El medi físic, natural, social i cultural	4 i 5 anys	Grup classe
Materials: no fan falta		
Descripció		
<p>Aquesta activitat es pot emmarcar en projectes com “els oficis”, “els superherois i les superheroïnes” en els quals es treballen imatges no estereotipades que posteriorment es reflectiran en els jocs amb disfresses, dibuixos, contes i murals. El joc que proposem, denominat “Sense paraules”, consisteix en el fet que una xiqueta o un xiquet ha de fer una acció relacionada amb el que s’ha treballat i els altres l’endevinen, i s’ha de recalcar sempre que qualsevol persona pot interpretar el gest o l’acció que trie, independentment del seu gènere.</p>		
OBJECTIUS:		
<p>Representar accions sense biaix de gènere. Reconèixer, a través del gest, accions sobre el projecte treballat.</p>		
CONTINGUTS:		
<p>La representació i el reconeixement de gestos i accions lliures de biaix de gènere.</p>		
CRITERIS D’AVALUACIÓ:		
<p>És capaç de representar i/o reconèixer diferents gestos i accions diverses sense mostrar discriminació en funció del gènere.</p>		

CUIDEM LES PLANTES
Àrea

El medi físic, natural, social i cultural

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Individual o grup reduït

Materials: plantes, draps, aigua i regadores.

Descripció

Amb cotó i aigua llevem la pols de les fulles de les plantes. Previ a la realització d'aquesta proposta, dialogarem amb les xiquetes i els xiquets per a veure qui s'encarrega de les plantes a casa, si creuen que aquesta tasca l'ha de desenvolupar concretament algú, si els xiquets poden fer aquest tipus de treball, i per què és necessari per a les plantes que les llavem, i quins altres tipus d'atencions necessiten. I inclourem també la necessitat de regar les plantes.

OBJECTIUS:

Participar, amb independència del seu gènere, en una tasca de la llar com és la neteja de les plantes.
 Cuidar que les plantes tinguin cobertes totes les seues necessitats.
 Ser conscient de la necessitat de la neteja de les plantes per a la seua respiració.

CONTINGUTS:

Neteja amb compte de les fulles de la planta.
 Conscienciació de la corresponsabilitat de cuidar el nostre entorn.
 Interiorització i desenvolupament d'una tasca que forma part de les que cal fer a casa.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Va amb compte en la neteja de les fulles.
 Banya el cotó i l'escorre bé.
 Interioritza que és una tasca per a desenvolupar, sense associar-la a cap gènere.

PLEGUEM LA ROBA INTERIOR
Àrea

El medi físic, natural, social i cultural

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Individual o grup reduït

Materials: molts parells de calcetins, bragues i calçotets.

Descripció

Els oferim una cistella plena de roba interior. Primer hauran de classificar-la segons el tipus de roba. Una vegada la tinguen classificada, treballarem el plec de les bragues i els calçotets. Amb els calcetins, a part, també han d'emparellar-los segons siguin iguals, i després els han de plegar. Segons l'habilitat de l'alumnat, li podem mostrar diferents maneres de plegar, bé amb un simple doblec o ficant un dins de l'altre.

Qui acompanye aquesta activitat ha d'aprofitar la situació per a treballar, a més de les tasques i responsabilitats familiars, el respecte per la intimitat de les persones, de tal manera que aquelles parts del nostre cos que estan cobertes per la roba interior són parts molt íntimes que només ens hem de tocar nosaltres. És una senzilla manera perquè les menudes i els menuts sàpien on està el límit de transgressió de la intimitat.

També podem aprofitar per a parlar dels estereotips, ja que els dibuixos que solen tindre els calçotets i les bragues són diferents.

OBJECTIUS:

Classificar roba interior, i emparellar calcetins iguals.

Plegar la roba interior.

Participar en aquesta tasca de la llar.

CONTINGUTS:

Classificació de la roba interior.

Doblec d'aquesta mena de roba.

Interiorització i desenvolupament d'una tasca que forma part de les que cal fer a casa.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Mostra interès a aprendre a desenvolupar aquest tipus de tasques.

Diferencia els diferents tipus de roba interior.

Classifica segons el tipus de roba, i fa el doblec correctament.

PAREM TAULA I ESCUREM
Àrea

El medi físic, natural, social i cultural

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Grup reduït

Materials: taula, tapets, tovallons i portatovallons, plats, coberts, gots, pitxer amb aigua, perols amb arròs, dues safates amb aigua, sabó i fregall.

Descripció

Els oferim tots els elements necessaris per a parar taula per a quatre comensals, els tovallons els els presentem desplegats perquè a més hagen de plegar-los i ficar-los dins dels portatovallons; hi posarem coberts, gots... de sobra, i així també hauran de fer càlculs per a saber quants en necessiten; el pitxer el presentarem amb aigua perquè practiquen transvasaments; i disposaran de perols plens d'arròs per a servir als comensals.

Després de jugar hem d'arreglar taula, plegar el tapet i els tovallons i escurar tots els utensilis de cuina.

El que pretenem amb aquesta proposta és que els xiquets s'impliquen en aquesta tasca familiar perquè, dins de les possibilitats de cada un, són accions que podem fer tranquil·lament. A més, han d'experimentar que aquest tipus d'activitat a la llar no està associada a cap gènere, ja que totes i tots tenim la capacitat de desenvolupar-la.

OBJECTIUS:

Parar taula amb tot el necessari per a menjar.

Plegar tapets i tovallons.

Repartir el menjar del perol als plats, i servir aigua amb el pitxer.

Arreglar taula i escurar tots els objectes emprats.

Participar en una tasca de la llar com és parar taula (amb totes les accions associades a aquesta tasca), arreglar en acabar i escurar els objectes utilitzats.

CONTINGUTS:

Els diferents elements necessaris per a parar taula.

Plegament de tapet i tovallons.

Interiorització i desenvolupament d'una tasca que forma part de les que cal fer a casa.

Neteja dels objectes emprats en el menjar.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Mostra interès a aprendre a desenvolupar aquest tipus de tasques.

Para taula atenent tot el necessari.

Arregla taula en acabar i escura els elements usats.

JOCES DE PATI		
Àrea	Nivell	Agrupament
El coneixement de si mateix i l'autonomia personal. El medi físic, natural, social i cultural Materials: Material present al pati	Infantil, 1r i 2n cicle	Individual, grup xicotet i grup gran
Descripció		
<p>Oferir un pati actiu ens dóna la possibilitat d'oferir jocs que no estiguen condicionats pel gènere. El futbol sol ser un esport molt estés entre els xiquets i de manera automàtica els espais queden limitats per a les xiquetes. Crear zones de moviment, joc simbòlic, experimentació, trobada i calma, oferir materials i un pati on la naturalesa tinga un gran protagonisme, i on es puguen observar zones com una zona de joc simbòlic, amb taula, cadires, perols i elements naturals que puguen passar a ser menjars o altres. Una zona d'escenari, amb una tarima un poc més alta que la resta, teles per a disfressar-se i una zona de públic. Una zona de cabanyes que permeta amagar-se o relaxar-se, zona d'equilibri o laberint, amb fustes, rodes, caixes de fruita, que permeta volar la imaginació i donar ales a la creativitat.</p> <p>El que intentarem amb aquestes zones és donar més opcions a les xiquetes i els xiquets de jugar al pati a alguna cosa més que la pilota. És evident que si no hi ha diversitat d'opcions els xiquets/etes tenen molt fàcil el joc de pilota a les pistes de les escoles, per aquesta raó el nostre deure és obrir el gran ventall de possibilitats que hi ha, oferir-los alternatives i l'oportunitat d'anar més enllà. Us remetem des d'ací a la Guia REICO de patis coeducatius, en què trobem idees sobre com dur a terme la transformació de l'espai exterior del centre amb aquest objectiu.</p>		
OBJECTIUS:		
Promoure el joc lliure i actiu. Millorar la convivència i les relacions que es produeixen entre l'alumnat.		
CONTINGUTS:		
Ocupació de l'espai de manera igualitària		
CRITERIS D'AVUACIÓ:		
Fa ús i gaudeix de l'espai, respectant les normes de convivència establides. Comparteix joc amb els iguals i respecta les diferències.		

JOGUETS PER A LA DIVERSITAT
Àrea

El coneixement de si mateix i l'autonomia personal. El medi físic, natural, social i cultural

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Grup classe, xicotet o individual

Materials: *Sam's story*-Gender Creative Kids.

Descripció

Sam's story: és un joguet educatiu que ajudarà a entendre les xiquetes i els xiquets trans. Sam representa un xiquet amb el qual es pretén educar els xiquets i les xiquetes sobre la identitat de gènere. Es tracta d'una sèrie de nines russes apilables, les capes de les quals representen cada una de les etapes d'interrogació i exploració del gènere. La peça final és un cor, amb el qual es representa la verdadera essència de les persones, per a mostrar així que les persones poden canviar, però interiorment la persona continua sent la mateixa.

<https://youtu.be/OyZPIId4VVnM>

OBJECTIUS:

Conèixer la realitat de les persones trans.
Normalitzar la situació de les persones trans.

CONTINGUTS:

Jocs, joguets i ocupació de l'espai de manera igualitària.
Persones trans.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

Utilitza el material de manera adequada.
Coneix la realitat de les persones trans.

QUI VIU ACÍ?
Àrea

Identitat i autonomia personal. Medi físic i social.

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Individual, grup xicotet o grup gran

Materials: Qui viu ací? Joc de taula.

Descripció

Material de sensibilització i de suport a l'aula que ens permet treballar temes com els nous models de família, la interculturalitat, la discapacitat, els rols, la integració, etc. Durant el joc hem d'anar descobrint, coneixent i creant les persones que habiten al nostre edifici, a banda d'esbrinar qui i com són, què els agrada, amb qui viuen i quina relació els uneix, i així veurem la infinitat de possibilitats que hi ha.

OBJECTIUS:

Descobrir la varietat de famílies que hi ha.

Respectar totes i cada una de les diferències que pugua haver-hi entre els personatges, així com la situació personal o laboral de cada un/a.

CONTINGUTS:

Jocs.

Diversitat, igualtat de gènere, interculturalitat, rols, nous models de família, integració, discapacitat.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Utilitza el material de manera adequada.

Coneix la varietat de famílies que hi ha.

Té una actitud positiva davant de totes i cada una de les situacions que es presenten durant el joc.

CONTEM CONTES

Àrea

El coneixement de si mateix i l'autonomia personal. Els llenguatges: comunicació i representació.

Materials: contes.

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Individual, grup xicotet i gran

Descripció

El príncipe ceniciento

Autora: Babette Cole

Ediciones Destino

Un conte divertit que ens ajuda a treballar els conceptes d'igualtat, gènere, coeducació i corresponsabilitat domèstica.

¿Hay algo más aburrido que ser una princesa rosa?

Autora: Raquel Díaz Reguera

Thulé Edicions

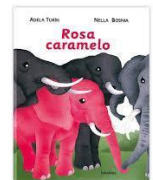
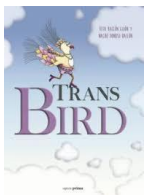
Narra la història de Carlota, una princesa rosa, que tot el que tenia era rosa, i n'estava farta, ja que ella somiava a ser una princesa valenta, que rescatara prínceps, o una princesa astronauta o cuinera.

Rosa caramelo

Autora: Adela Turin

Editorial Kalandraka

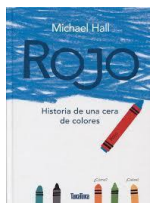
Una història que trenca amb els estereotips de gènere i que reivindica, a través de l'elefanta Margarita, igualtat de drets per a xiquets i xiquetes.

Transbird

Autors: Rita Bailón Gijón i Nacho Donoso Bailón

Editorial Opera Prima

Un conte infantil dedicat a les persones trans, en què es narra la història d'un ocell emprenedor i valent que un dia decideix abandonar la seua bandada, en la qual hi ha normes molt estrictes, per a emprendre un viatge, en el qual descobrirà el seu amor i el seu costat creatiu.

Rojo. Historia de una cera de colores.

Autor: Michael Hall

Editorial: Takatuka

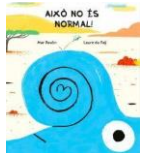
Conta la història d'una cera de colors en l'etiqueta de la qual es pot llegir la paraula "roig", però que pintava blau, i per tant no feia les coses com els altres esperaven que les fera.

Ni guau ni miau

Autora: Blanca Lacasa

Editorial: Nube ocho

Conta la història de Fabio, un gos diferent, a qui no li agrada gens el que fan la resta de gossos.

Això no és normal

Autora: Mar Pavón

Editorial: Nube ocho

Conta la història d'un elefant que tenia la trompa molt, molt llarga.

Monstruo rosa

Autora: Olga de Dios

Apila Ediciones

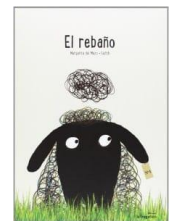
Monstruo rosa és una història per a entendre la diversitat, com a element enriquidor de la nostra societat.

El rebaño

Autora: Margarita del Mazo

Ediciones La Fragatina

Conte infantil en què es narra, en primera persona, la història d'una ovella que un dia decideix no seguir el ramat i, per tant, no fer tot el que, suposadament, hauria de fer per ser una ovella.

MOLTS-POCS
Àrea

 Els llenguatges:
comunicació i representació

Nivell

3 i 4 anys

Agrupament

Grup xicotet o grup classe

Materials: pandero, cercols.

Descripció

En aquest joc, al so del pandero, es desplacen per l'espai al voltant dels cercols que hem deixat a terra. Quan deixa de sonar, tots i totes s'han de col·locar-se dins d'un d'aquests. Aleshores preguntem: quantes persones hi caben?, sense centrar-nos en el gènere. Podem variar l'activitat utilitzant conceptes bàsics sobre els colors, les formes geomètriques o els nombres. La dinàmica seria pareguda, després del desplaçament de tot el grup per l'espai s'han de dirigir al punt seleccionat (la forma triangle, el nombre 4 o el color roig, depèn del nivell educatiu) i, una vegada arribats a aquest punt, comptem quantes persones han seguit la consigna del joc.

OBJECTIUS:

Desplaçar-se lliurement per l'espai dins d'una dinàmica de joc.
Desenvolupar jocs lliures de biaix de gènere.

CONTINGUTS:

Conceptes bàsics: dins-fora, colors, nombres, formes...
L'ocupació de l'espai.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

Es desplacen per tot l'espai, independentment del gènere.
Mostra actituds no estereotipades durant el joc.

TEATRE SISTÈMIC

Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges, comunicació i representació	Infantil 2n cicle (adaptaríem l'activitat sempre adaptant-nos al seu nivell de maduració)	Per al teatre requerim un grup reduït i després es dialoga i es transforma en una activitat de grup gran
Materials: escenari i materials del teatre.		
Descripció		
Es fa un teatre en què s'exposen estereotips masclistes molt marcats. L'objectiu serà que, una vegada finalitzada l'escenificació, es pose el focus en aquests aspectes, per a establir un diàleg crític en què es transforma i reconstrueix la història inicial d'una manera coherent, ètica i igualitària.		
OBJECTIUS:		
Valorar l'ús d'un llenguatge inclusiu i igualitari. Afavorir una actitud crítica davant d'accions desfavoridores cap als diferents gèneres. Fomentar la participació activa de tots els membres del grup classe. Interpretar diferents papers de personatges que no som nosaltres mateixos en la teatralització. Incentivar en els alumnes una mirada crítica a les formes tradicionals de masculinitat.		
CONTINGUTS:		
Valoració positiva cap al llenguatge inclusiu i igualitari. Actitud crítica davant de situacions injustes i desfavoridores. Participació en les activitats de l'aula.		
CRITERIS D'AVALUACIÓ:		
Demuestra una actitud positiva cap al llenguatge inclusiu. Manifesta una actitud crítica davant de situacions injustes i desfavoridores. Participa activament en les activitats de l'aula. Evita la discriminació i/o associació de rols de gènere.		

ANÀLISI DE REVISTES DE JOGUETS SEXISTES

Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació	4 i 5 anys	Grup classe
Materials: revistes de joguets.		
Descripció		
<p>Primerament, es realitzarà una conversa col·lectiva sobre les preferències de joc de cada un dels i de les alumnes. Més tard triarem una revista de joguets sexista, en què s'exposen nines i cuinetes en pàgines roses, amb imatges de xiquetes jugant, i altres pàgines blaves, amb cotxes i imatges de xiquets interactuant. Observarem la revista, i farem una anàlisi de les diferents pàgines sexistes, i reconstruirem entre tots la revista, però de manera inclusiva i igualitària.</p>		
OBJECTIUS:		
<p>Treballar el vocabulari igualitari i inclusiu. Interpretar imatges i els seus missatges secrets implícits. Afermar el pensament crític dels xiquets i les xiquetes del grup. Afavorir la creativitat per a crear la nova revista de joguets. Incentivar en els alumnes una mirada crítica a les formes tradicionals de masculinitat.</p>		
CONTINGUTS:		
<p>Vocabulari inclusiu. Revista de joguets sexista. Esperit crític.</p>		
CRITERIS D'AVALUACIÓ:		
<p>Utilitza un vocabulari inclusiu. Interpreta imatges i en reconeix els missatges implícits. És creatiu/iva en la realització de la revista de joguets. Mostra una actitud crítica enfront del catàleg de joguets presentat.</p>		

VISUALITZACIÓ D'ANUNCIS DE TELEVISIÓ SELECCIONATS
Àrea

 Els llenguatges:
comunicació i representació

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Grup classe

Materials: pissarra digital, anuncis de televisió.

Descripció

Es projecten a l'aula anuncis de televisió sexistes, antics i moderns, que han sigut seleccionats abans per la persona adulta. Es tracta de fer una anàlisi crítica de tots aquests, i després gravar, amb el grup dividit en equips, un contraanunci que reformule i transforme les desigualtats i injustícies detectades.

La docent ha de fer una bona selecció del material abans de la visualització per part de l'alumnat. Després ha de registrar totes les impressions manifestades, i documentar les seues actituds i solucions.

OBJECTIUS:

Mantindre l'atenció durant el visionat dels anuncis.

Afavorir una actitud crítica, inclusiva i constructiva en l'alumnat.

Conversar sobre les experiències que ens ha aportat la visualització d'aquests anuncis.

Treballar la igualtat entre els gèneres.

Incentivar en els alumnes una mirada crítica a les formes tradicionals de masculinitat.

CONTINGUTS:

Anuncis de televisió.

Actitud crítica, inclusiva i constructiva.

Experiències personals.

Igualtat entre els gèneres.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

Manté l'atenció durant la visualització dels anuncis.

Mostra una actitud crítica, inclusiva i constructiva.

Afavoreix la igualtat entre els gèneres.

4.3 VINCLES PERSONALS

Vivim en una societat plural i social, en què les relacions entre persones estan assegurades. Aquestes relacions es converteixen, a vegades, en vincles que convergeixen per a convertir-se en unitats familiars diverses. En aquest bloc tindrem la possibilitat de conèixer diferents tipus de famílies, no únicament les que es troben presents a les nostres aules. Ho farem a través de contes i diverses activitats.

Aquests vincles deriven en estats emocionals, que també cal treballar en la primera infància. Expressar els nostres sentiments i emocions, i ser capaç de parlar-ne obertament, és un procés que requereix temps i dedicació. Per això, per mitjà d'aquest conjunt d'activitats, l'alumnat començarà a reconèixer-se a si mateix i serà capaç d'identificar-se.

D'altra banda, en aquest apartat parlarem també de la importància de la cura i del benestar del cos, respectant-ne cada una de les parts, i sabent quines parts corresponen a la intimitat de cada un/a.

Nom	Àrea	Nivell	Continguts
La meua família	Medi físic...	2n cicle	Diversitat familiar
Famílies diferents	Medi físic...	2n cicle	Diversitat familiar
Con Tango son tres	Medi físic	2n cicle	Diversitat familiar
A vegades la mare té trons al cap	Llenguatges	5 anys	Expressió emocional
Què li passa?	Llenguatges	2n cicle	Parts de la cara. Sentiments
Ara contarem històries	Llenguatges	5 anys	Expressió emocional
Com te sents?	Llenguatges	2n cicle	Identificació i expressió emocional
Com ho resollem? El banc de l'amistat	Llenguatges. Medi físic...	2n cicle	Estratègies de resolució de conflictes
Soms actors	Llenguatges	Todos	Identificació i expressió emocional
El racó de la calma i/o del ioga	Autonomia personal	2n cicle	Autoregulació emocional. Relaxació
Taller de massatges	Autonomia personal	Todos	Contacte i sensacions corporals
Ens saludem	Llenguatges	2n cicle	Vincles amb l'entorn
El racó/bústia dels missatges	Llenguatges	2n cicle	Relacions afectives. Cohesió del grup
Els cubs de les emocions	Autonomia personal	2n cicle	Torns de paraula. Emocions
Trenque un ou	Autonomia personal	2n cicle	Contacte i sensacions corporals
Estàtues musicals	Autonomia personal	2n cicle	Treball en equip

LA MEUA FAMÍLIA
Àrea

El medi físic, natural, social i cultural

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Grup reduït

Materials: paper continu.

Descripció

Cada alumne/a es col·loca davant del paper continu i dibuixa la seua unitat familiar, les mares, els pares, la mare i el germà, el pare i la germana... els que formen part de la seua vida i que viuen amb ell/ella. Col·loquem un cartell bonic amb el nom de cada un/a davall del seu dibuix, si encara no el saben escriure. No obstant això, en el cas dels més majors el poden escriure ells i elles.

Una vegada tots i totes hagen dibuixat la seua família, col·loquem el mural en classe i en parlem. Cada xiquet/a ha d'explicar a la resta dels companys i companyes qui són i el paper que ocupen en les seues vides.

A partir d'ací, farem la reflexió de la importància de respectar els diferents tipus de famílies i com, per a cada un/a, la seua família és la millor del món.

OBJECTIUS:

Conèixer diferents tipus de famílies.

Respectar la diversitat familiar.

CONTINGUTS:

Els tipus de famílies.

El respecte a la diversitat familiar.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Coneix diferents tipus de famílies i respecta que hi haja famílies diferents de la seua.

FAMÍLIES DIFERENTS

Àrea	Nivell	Agrupament
------	--------	------------

El medi físic, natural, social i cultural	Infantil, 2n cicle	Grup reduït
---	--------------------	-------------

Materials: famílies per a acoblar de silicona (de la marca TICKIT), taula de llum/retroprojector.

Descripció

Amb el material de les famílies de goma fem una proposta en la taula de llum, perquè construïsquen famílies diferents. Només amb el fet de jugar a fer diferents composicions els podem explicar que aquestes famílies existeixen i que no totes tenen un pare i una mare com a punt de referència.

OBJECTIUS:

- Conèixer els diferents tipus de famílies.
- Respectar la diversitat familiar.
- Realitzar combinacions familiars diverses sense caure sempre en les més convencionals.

CONTINGUTS:

- Els tipus de famílies.
- El respecte a la diversitat familiar.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

- Coneix diferents tipus de famílies i respecta que hi haja famílies diferents de la seua.
- Fa combinacions familiars diverses.

CON TANGO SON TRES

Àrea	Nivell	Agrupament
El medi físic, natural, social i cultural	Infantil, 2n cicle	Grup classe

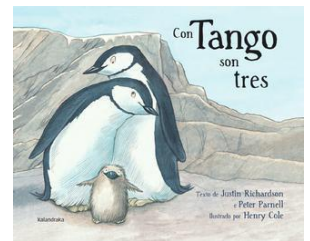
Materials: el conte de *Con tango son tres* (en el cas que no es dispose del conte, es pot reproduir la història en YouTube. Disponible en: <https://www.youtube.com/watch?v=hI64NifDOy0>).

Descripció

Aquesta història de dos pingüins de Central Park representa un altre tipus d'unitat familiar en la qual dos mascles cuiden perfectament d'una cria de pingüí, sense la necessitat que aquesta haja nascut del ventre de cap d'aquests. La història real, ara reproduïda en un conte, ens ajuda a parlar de diferents tipus de famílies, les quals no únicament són possibles entre les persones, sinó també entre els animals.

Seiem tot l'alumnat en l'estora i contem el conte, parant-nos en cada una de les pàgines perquè hi observen les imatges i siguen conscients del missatge que els volem transmetre.

Després de finalitzar la història, els preguntem si coneixen alguna família similar a la de Silo, Tango i Roy, i analitzem els comentaris i el coneixement que tenen del tema.

OBJECTIUS:

- Conèixer diferents tipus de famílies que hi ha.
- Respectar la diversitat familiar.

CONTINGUTS:

- Els tipus de famílies.
- El respecte a la diversitat familiar.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

- Coneix diferents tipus de famílies i respecta que hi haja famílies diferents de la seua.

A VEGADES LA MARE TÉ TRONS AL CAP

Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació	5 anys	Grup classe
Materials: conte.		
Descripció		
Es crea un bon ambient per a contar el conte i, una vegada estiga tot a punt, comencem preguntant què creuen que significa el títol del conte, i finalment l'expliquem.		
OBJECTIUS:		
Gaudir de l'escolta. Identificar les emocions.		
CONTINGUTS:		
Contes amb missatge Emocions.		
CRITERIS D'AVALUACIÓ:		
Ha identificat les emocions que apareixen en el conte. Participa i gaudeix en el desenvolupament de les activitats.		

QUÈ LI PASSA		
Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació	Infantil, 2n cicle	Grup reduït
Materials: plantilles de cares i plastilina de colors.		
Descripció		
Amb plastilina i uns motles de cares intentem que els xiquets modelen diferents posicions de la boca, celles... per a mostrar diferents estats d'ànim o emocions.		
OBJECTIUS:		
Desenvolupar la imaginació i la creativitat, així com reconèixer diferents sentiments que podem tindre mitjançant les expressions facials. Interioritzar les parts de la cara.		
CONTINGUTS:		
Les parts de la cara. Els sentiments.		
CRITERIS D'AVALUACIÓ:		
És capaç de participar en l'activitat. És capaç de desenvolupar la creativitat. Identifica les parts de la cara. Reconeix les diferents expressions facials.		

ARA CONTAREM HISTÒRIES

Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació	5 anys	Grup classe
Materials: daus de contar històries.		
Descripció		
Amb els daus de contar històries proposarem a l'alumnat que conte en una tirada una història trista, una de por, una d'enuig i ràbia i una amb final feliç.		
OBJECTIUS:		
Reconèixer emocions. Narrar històries.		
CONTINGUTS:		
Por. Enuig. Ràbia.		
CRITERIS D'AVALUACIÓ:		
Participació de l'alumnat. Reconeix les emocions que apareixen en les històries. Ser capaç de portar a terme l'activitat.		

COM ET SENTIS?		
Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació	Infantil, 2n cicle	Grup classe
Materials: conte, daus, paletes, imatges...		
Descripció		
<p>Proposem diverses idees per a treballar les emocions a les nostres aules.</p> <p>El conegut conte “El monstre de colors” ens ajudarà a acompanyar els xiquets i les xiquetes en la identificació de les seues emocions amb alguns colors. Es pot fer un treball diari, col·locant palets de gelat de colors en diferents recipients, segons l’emoció que sentim en cada moment.</p> <p>Amb unes paletes en les quals es mostren rostres amb diverses emocions podem, en diferents moments educatius, expressar de manera oral quins són els sentiments que portem de casa i a què es deuen, o els que han sorgit després d’alguna activitat d’aula, o un esdeveniment del dia a dia.</p> <p>Juguem amb els daus de les emocions: cada cara del dau representa una emoció, només hem de llançar i dir quan ens sentim d’aquesta manera, i fins i tot podem representar-la.</p> <p>Dramatitzem situacions emocionals variades amb ninots i hi reflexionem tots junts i juntes.</p> <p>Expressem, a través de la música i el ball, les nostres emocions.</p> <p>Identifiquem en la narració de contes, adaptats al seu nivell maduratiu, les emocions dels seus personatges.</p>		
OBJECTIUS:		
<p>Ser capaç d’identificar i expressar les pròpies emocions.</p> <p>Identificar les emocions bàsiques en altres persones o imatges.</p> <p>Respectar i valorar de manera positiva les expressions emocionals.</p>		
CONTINGUTS:		
<p>La identificació i expressió de les emocions en altres persones i en nosaltres mateixos/es.</p> <p>El respecte a l’expressió emocional.</p>		
CRITERIS D’AVALUACIÓ:		
<p>És capaç d’expressar les seues emocions.</p> <p>És capaç d’identificar les expressions emocionals d’altres persones.</p> <p>Mostra respecte per les emocions dels altres en diferents situacions.</p>		

COM HO RESOLEM? EL BANC DE L'AMISTAT			
Àrea		Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació. El medi físic, natural, social i cultural.		Infantil, 2n cicle	Grup reduït
Materials: mobiliari d'aula.			
Descripció			
<p>Treballem sobre l'empatia. En la resolució dels conflictes entre l'alumnat fem un treball emocional previ, fent-los identificar els sentiments dels implicats i buscant una manera de resoldre'l d'una manera afectiva i positiva. Es fan dramatitzacions dels diversos sentiments que podem tindre davant de diferents situacions quotidianes.</p> <p>El banc de l'amistat és un lloc de la classe on s'estiga més tranquil i puguem conversar en el qual ha d'haver-hi elements com dues cadires, un banc, una estora i coixins on puguem calmar-nos i pensar. És en aquest lloc on analitzem la nostra actitud enfront de la discussió i valorem com podríem haver actuat. És clar que les explicacions i les actuacions enfront dels successos s'han d'adaptar a l'edat i el nivell maduratiu de l'alumnat protagonista.</p>			
OBJECTIUS:			
Analitzar detalladament el que ha passat. Reflexionar sobre la nostra actuació. Interioritzar pautes de conducta adequades per a la resolució de conflictes.			
CONTINGUTS:			
La resolució de conflictes. Anàlisi de les nostres actuacions. Interiorització de pautes de conducta adequades per a la resolució de conflictes.			
CRITERIS D'AVALUACIÓ:			
Explica el perquè de la seua actuació. Intenta posar-se en el lloc de l'altre. Aplica pautes de conducta adequades.			

SOM ACTORS		
Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació	Tots els nivells	Grup classe
Materials: -		
Descripció		
<p>En aquesta activitat es tracta de jugar amb la nostra veu, la nostra expressió facial i les emocions. Per exemple, cantem una cançó dramatitzant les diferents emocions (per exemple: rient-nos, plorant, enfadats, tristos o espantats...), el que fem és repetir diverses vegades la cançó, però modulant el to de la nostra veu i canviant la nostra expressió facial, en funció de l'emoció que volem mostrar. A vegades els resulta difícil mostrar un estat emocional quan estan sentint-ne un altre i, per això, els resulta tan divertida aquesta activitat.</p> <p>Per a ampliar l'activitat podem realitzar jocs d'endevinar emocions i dividirem el grup en dos, una meitat serà qui interpreta i l'altra meitat qui identifica l'emoció. Fins i tot, podem jugar a "començar i parar", joc en el qual a la vista d'una imatge que reflecteix una emoció, tots i totes o un/a alumne/a reflecteix una emoció i, quan desapareix la imatge, es canvia d'emoció. Una variant semblant d'aquest joc és "l'espill màgic", en el qual la nostra mà es converteix en un espill que reflecteix les emocions de la nostra cara, i que també ens serveix per a esborrar aquesta expressió quan volem canviar d'emoció.</p>		
OBJECTIUS:		
<p>Conèixer com expressar diferents emocions a través de la veu i l'expressió facial.</p> <p>Verbalitza les seues emocions.</p> <p>Reconèixer en els/les altres emocions bàsiques.</p> <p>Controlar els seus estats emocionals gràcies al joc.</p>		
CONTINGUTS:		
<p>Les nostres expressions emocionals.</p> <p>Identificació d'emocions en si mateix i en altres persones.</p> <p>El control emocional.</p>		
CRITERIS D'AVALUACIÓ:		
<p>És capaç d'expressar diverses emocions gràcies a la veu i a l'expressió facial.</p> <p>Reconeix les emocions en els altres.</p> <p>S'inicia en el control de les seues emocions.</p>		

EL RACÓ DE LA CALMA I/O DEL IOGA		
Àrea	Nivell	Agrupament
El coneixement de si mateix i l'autonomia personal	Infantil, 2n cicle	Individual
Materials: racó amb materials adaptats a l'edat de l'alumnat i a les seues necessitats.		
Descripció		
<p>Consisteix a elaborar un racó a l'aula on l'alumnat pugua anar per a relaxar-se, autoregular-se emocionalment o per plaer. Aquest racó ha de tindre una estora i uns coixins, i fins i tot una planta, per a fer-ho més agradable. A més, podem dotar l'espai de diversos materials:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ El racó de la calma de tres anys es pot dotar de pilotes de goma blanques, plomes, una font musical, jocs o llibres de textures agradables o botelles de la calma, entre altres. ○ En el racó de l'aula de quatre anys podem posar caixes d'arena o pedretes, mandales per a pintar, pals de pluja, aparells per a fer-se massatges... ○ A l'aula de cinc anys es podria posar una làmina d'exercicis i postures de ioga, una font d'aigua, música de relaxació, imatges amb tècniques de respiració que hàgem treballat prèviament, com la tècnica de la tortuga... ○ Us recomanem la <i>Guia REICO de mindfulness per a Infantil</i> editada per la Conselleria que podeu consultar ací. 		
OBJECTIUS:		
<p>Identificar l'estat d'ànim que ens és desagradable, com la ràbia, la tristesa o el nerviosisme.</p> <p>Aprendre tècniques de relaxació i autoregulació emocional.</p> <p>Apreciar la calma com un estat de benestar.</p>		
CONTINGUTS:		
<p>La identificació de diferents emocions.</p> <p>Tècniques de relaxació i autoregulació.</p> <p>La calma com a estat de benestar.</p>		
CRITERIS D'AVUACIÓ:		
<p>Identifica les seues emocions.</p> <p>Busca la tècnica que més el relaxa.</p> <p>Torna a l'estat de calma.</p>		

TALLER DE MASSATGES

Àrea	Nivell	Agrupament
Identitat i autonomia personal	Infantil, 1r i 2n cicle	Parelles

Materials: teles, plomes, crema o oli corporal.

Descripció

Fer massatges per parelles sense parlar, amb les mans, amb plomes, teles o amb crema corporal o oli, intentant sentir quina emoció ens produeix. Massatges a les mans i dits, coll, peus, esquena, braços, cap, cara...
Abans de fer o proposar els massatges, hem de demanar permís a l'alumnat, si vol o li abelleix que el toquen, ja que és possible que no siga del grat del xiquet/a. D'aquesta manera, estem demanant permís per a ser tocats/ades.

OBJECTIUS:

Crear un contacte corporal entre companys/es.
Naturalitzar el contacte personal.
Reconéixer sensacions i parlar de les emocions que ens produeixen.

CONTINGUTS:

Acceptació del contacte mutu amb respecte.
Reconeixement de diferents sensacions corporals.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Accepta el contacte personal.
Reconeix sensacions en el seu cos i les verbalitza.
S'aproxima als altres.

ENS SALUDEM

Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació	Infantil, 2n cicle	Grup classe

Materials: panell o targetes amb les imatges de les diferents salutacions.

Descripció

Cada matí, en entrar a l'aula, triem una manera de saludar els companys/es i a la mestra/e, mitjançant un ball, una abraçada, un bes, xocar mans, etc. És fonamental que s'establisca aquesta rutina, perquè el contacte afectiu entre totes i tots ens ajude a crear un clima amable i d'afectivitat positiva per a començar la jornada escolar.

OBJECTIUS:

Establir un vincle afectiu amb les persones de l'entorn escolar.

CONTINGUTS:

Els vincles afectius en el nostre entorn.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

Li agrada participar en aquesta activitat.

Es relaciona de manera positiva amb els seus companys/es i docents.

Crea vincles afectius amb les persones del seu entorn pròxim.

EL RACÓ/ BÚSTIA DELS MISSATGES

Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació	Infantil, 2n cicle	Grup classe, grup xicotet

Materials: caixa de cartó, material per a dibuixar i/o escriure.

Descripció

Aquesta activitat es fa en diverses sessions i, depenent del nivell educatiu en el qual treballem, es duen a terme unes propostes o altres. En un primer moment, durant l'assemblea, juguem a dir una cosa bonica sobre cada un/a dels nostres companys i companyes. Després, crearem el racó/bústia dels missatges amb una caixa decorada o preparant un lloc especial de l'aula, en el qual puguem col·locar les nostres produccions.

Quan són els més xicotets, la mestra/e serà qui anote aquestes paraules boniques que poden plasmar-se en un cartell, en forma de cor o qualsevol altre dibuix que triem. Si són un poc més majors, poden tindre un element individual on escriure'l/copiar-lo, per a regalar-lo a qui preferisquen.

Finalment, si el seu nivell d'alfabetització és l'adequat, podran escriure'l amb les seues paraules i depositar-lo en un sobre, amb el nom de qui rebrà el seu missatge afectuós. En el grup s'estableix quines són les regles necessàries per a aquest intercanvi de missatges, com que totes i tots han de rebre un missatge, els nostres missatges han de dirigir-se cada vegada a una persona diferent...

La mestra ha de ser conscient de quines són les relacions que hi ha a l'aula, per a ajudar a compensar en els casos en què es produïsquen la possible inhibició o l'aïllament d'alguna persona.

OBJECTIUS:

- Establir relacions afectives entre l'alumnat, i l'alumnat/docents per mitjà de la paraula.
- Aprendre a destacar els valors més positius de cada persona.
- Afavorir la cohesió emocional del grup-classe.
- Utilitzar la paraula oral i/o escrita com a forma d'expressió dels afectes.

CONTINGUTS:

- Les relacions afectives personals.
- La valoració positiva dels altres.
- La cohesió del grup-classe.
- L'ús de la paraula com a forma d'expressió.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

- És capaç d'expressar oralment les seues idees i afectes.
- És capaç de valorar l'expressió dels seus companys/es.
- Mostra els seus afectes cap als altres d'una manera natural.

ELS CUBS DE LES EMOCIONS
Àrea

El coneixement de si mateix i l'autonomia personal

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Grup gran o reduït

Materials: joc cub de Rubik, blocs de construcció-Emojis.

Descripció

Asseguts en assemblea traiem cartes atenent les diferents emocions, i els preguntem com creuen que se sent la cara, per què, què li deu haver passat, quan se senten elles i ells així...

Conversem atenent les experiències que ens relaten els infants, posant l'accent en què podem fer quan aquests sentiments són negatius, per a sentir-nos millor, acceptant i valorant aquestes emocions ja que també ens ajuden a créixer.

Després d'aquesta primera part de l'activitat, fem quatre grups, els repartim els cubs d'un color per grup, i una targeta que no podran girar fins que no estiguen tots els grups preparats. A la de tres es giren les targetes i amb treball en equip han de tractar de muntar la cara representada en la targeta que els ha tocat. Una vegada han acabat tots els grups, conversem sobre la targeta que li ha tocat a cada un.

És molt important que les persones adultes que interactuem amb les xiquetes i els xiquets respectem i valorem, des de la calma, totes les emocions que tinguen lloc a l'aula, ja que totes ens fan créixer com a persones. Amb aquest joc tractem, a més, de treballar en equip, que els nostres alumnes valoren quines accions els faran sentir-se bé, que busquen la seua cura personal i emocional.

OBJECTIUS:

Conversar sobre experiències que ens han despertat tot tipus d'emocions.

Donar valor a les accions que ens faran sentir bé, i buscar solucions que ens ajuden a resoldre conflictes que ens puguem trobar.

Respectar els sentiments de totes i tots els infants que estem a l'aula.

Treballar en equip respectant els companys i les companyes.

Participar i gaudir de les activitats que ocorren a l'aula.

CONTINGUTS:

Relat de vivències personals i associació d'aquestes a tota mena d'emocions.

Recerca i valoració de les accions que aconseguiran el nostre benestar.

Treball en equip, respectant les aportacions de tots els membres.

Participació en les activitats de l'aula.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Participa en l'activitat de manera activa.

Expressa sentiments viscuts agradables o desagradables.

Valora la necessitat de buscar el benestar propi.

TRENQUE UN OU (Massatge específic)
Àrea

El coneixement de si mateix i l'autonomia personal

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Grup gran o reduït

Materials: -

Descripció

Aquesta activitat és un tipus de massatge específic que acompanyem amb una tirallonga, en la qual fem un tipus de moviment en cada frase. Podem fer aquest massatge posant-nos per parelles, i el repetirem perquè en puguem gaudir els dos components i, fins i tot, tot el grup alhora, fent un cercle tancat, on els infants es posen amb les cames obertes perquè la companya o company es puga asseure davant, i també asseguts d'igual manera però en un tren.

La tirallonga i els moviments que cal fer són els següents:

“**Trenque un ou** (Una mà recolzada al cap del company o companya que tenim davant, i colpegem suaument amb l'altra mà)

Cau el rovell (Llisquem les dues mans, des del cap fins al final de l'esquena)

(Es repeteix: Trenque un ou i cau el rovell)

Pugen les formiguetes (Amb els palpissos dels dits des de la part de baix de l'esquena fins al cap, fem com si caminaren les formiguetes)

Baixen les formiguetes (Igual que el pas anterior, però en sentit descendent)

Pugen els elefants (Amb els punys des de la part de baix de l'esquena fins al cap, fem com si caminaren els elefants)

Baixen els elefants (Igual que el pas anterior, però en sentit descendent)

Pugen dues serps (Amb els palpissos dels dits índexs des de la part de baix de l'esquena fins al cap, fem com si lliscaren les serps)

Baixen dues serps (Igual que el pas anterior, però en sentit descendent)

Pugen les gallines (Amb les mans en pinça des de la part de baix de l'esquena fins al cap, fem com si picaren les gallines i en arribar al coll diem “**Et piquen, et piquen, et piquen**” i fem cosquerelles, simulant que són les gallines que piquen en el coll)

Baixen les gallines (Igual que el pas anterior, però en sentit descendent, i en arribar a la part baixa de l'esquena diem “**Et piquen, et piquen, et piquen**” i fem cosquerelles simulant que són les gallines que piquen)

Pugen un riu (Llisquem les mans, des de la part de baix de l'esquena fins al cap)

Baixen un riu (Igual que el pas anterior, però en sentit descendent)

(Es repeteix: Puja un riu i baixa un riu)

Una tempestat (Es fan cosquerelles en el coll)

I un tremolí!! (Bufem en el coll)

Hem de respectar els infants que no vulguen participar, encara que en aquest tipus d'activitat la participació sol ser completa ja que els agrada molt, perquè és una tirallonga rítmica i un massatge divertit.

OBJECTIUS:

- Mantindre contacte físic amb els companys i companyes.
- Respectar les zones íntimes dels nostres amics i amigues (si el massatge el fem a l'esquena, sabem que arribem fins a la part baixa de l'esquena, el cul no el toquem).
- Realitzar aquesta activitat com un massatge de cura i benestar.
- Participar i gaudir de les activitats que ocorren a l'aula.

CONTINGUTS:

- Contacte físic que potencia les relacions personals entre els i les alumnes.
- Respecte pel cos de les nostres companyes i companys, així com per les emocions que puga despertar aquest tipus d'activitat.
- Participació en les activitats de l'aula.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

- Participa en l'activitat de manera activa.
- Expressa sentiments viscuts agradables o desagradables.
- Accepta i gaudeix del contacte físic amb els seus iguals.

ESTÀTUES MUSICALS
Àrea

El coneixement de si mateix i l'autonomia personal

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Grup-classe

Materials: música.

Descripció

Es tracta de jugar al tradicional joc de les estàtues musicals en el qual, quan sona la música, tots els infants ballen, i quan la música para han de fer una estàtua.

La variació és que l'estàtua l'han de fer per grups, de tants membres com el o la docent diga, és a dir, han de crear una estàtua grupal. Per a buscar, d'aquesta manera, les relacions personals.

També podem fer un altre tipus de senyals, com que en parar la música s'han d'abraçar, agafar-se de la mà, ajuntar l'esquena... per parelles, per trios...

És important que tractem els moments que es donen en aquest tipus de relacions, és a dir, potenciar la relació grupal amb respecte.

OBJECTIUS:

- Buscar la relació interpersonal amb tot el grup.
- Respectar els companys i les companyes.
- Participar i gaudir de les activitats que ocorren a l'aula.

CONTINGUTS:

- Foment de les relacions interpersonals grupals.
- Treball en equip, respectant tots els membres per igual.
- Participació en les activitats de l'aula.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

- Participa en l'activitat de manera activa.
- Expressa sentiments viscuts agradables o desagradables.
- Es relaciona amb totes les companyes i els companys, sempre des del respecte.

4.4 PRÀCTIQUES SEXUALS

El següent i últim bloc d'activitats presents en aquesta guia ens ofereix idees i propostes que ens permeten treballar la sexualitat, des de l'etapa d'Educació Infantil. Des que naixem som sexuals, i és per això la importància de treballar aquest tema des de les edats més primerenques. És necessari puntualitzar que, en l'etapa que concerneix aquesta guia, parlar de pràctiques sexuals és parlar del plaer o desplaer, de les carícies, del tacte, parlar de pràctiques sexuals en aquestes edats és parlar d'aprendre a dir "no", o a dir "sí".

Aprendre també a saber triar i decidir amb qui sí que vull estar i amb qui trie no compartir el temps. A més, és aprendre la tendresa i els límits mitjançant els massatges, i també mitjançant l'acceptació. Que no és de mala educació dir no quan no ens abelleix fer alguna cosa i, d'altra banda, que no sempre pot ser el que nosaltres volem i, per tant, hem d'aprendre a acceptar un no per resposta quan ens abelleix fer alguna cosa amb algú. Amb les propostes següents treballarem tant l'apreciació de la sexualitat com a forma de comunicació en l'etapa d'infantil, com la percepció de les sensacions corporals, el plaer i el desplaer i l'aprenentatge a donar el nostre consentiment o posar límits quan hi ha contactes no desitjats.

Nom	Àrea	Nivell	Continguts
Cosquerelles	Autonomia personal	2n cicle	Autoestimulació
La regla de Kiko	Autonomia personal	2n cicle	Abús sexual infantil
Taller dels 5 sentits	Autonomia personal	2n cicle	Els sentits. Diversitat funcional
Propiocepcions en el nostre cos	Autonomia personal	2n cicle	Òrgans sensorials. Sensacions agradables i desagradables
Discapacitat temporal	Autonomia personal	2n cicle	Placer i displacer. Confiança i empatia
Arturo i Clementina	Llenguatges. físic...	Medi 4- 5 anys	Dir "No". Dones en la societat
Se buscan valientes	Llenguatges. físic...	Medi 5 anys	Dir "No". Assetjament escolar
M'agrada/no m'agrada	Llenguatges. físic...	Medi 4-5 anys	Cos que m'agraden i que no. Consentiment
Stop	Llenguatges.	Todos	Dir "No". Rebuig a la violència. Autoafirmació

COSQUERELLES
Àrea

El coneixement de si mateix i l'autonomia personal

Nivell

Infantil, 2n cicle

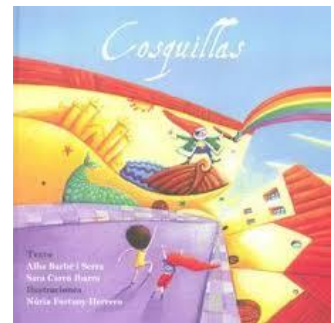
Agrupament

Individual, grup xicotet i gran grup

Materials: "Cosquillas". Barbé, A., Carro S. i Fortuny N. Ediciones Bellaterra

Descripció

Parlar de la masturbació amb les xiquetes i els xiquets és necessari perquè el descobriment de l'autoestimulació dels genitals per plaer sol donar-se en l'edat infantil. A vegades pot resultar-nos difícil parlar amb les criatures de la seua sexualitat, és per això que us presentem aquest conte, "Cosquillas", mitjançant el qual podem treballar el tema de la masturbació, siga de manera grupal o individual, i contribuir així al fet que cresquen d'una manera saludable i integral.

OBJECTIUS:

Propiciar situacions de confiança que permeten parlar de la masturbació.
Promoure la lliure experimentació amb el cos.

CONTINGUTS:

Masturbació.
Experimentació amb el cos.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Parla de les situacions amb el propi cos.

LA REGLA DE KIKO
Àrea

El coneixement de si mateix i l'autonomia personal

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Individual, grup xicotet i gran

 Materials: vídeo “La regla de Kiko”: <https://youtu.be/XVVJM7X4Ki8>
Descripció

El recurs que en aquesta activitat es presenta és un vídeo (també està en format conte) en què es pot veure una història senzilla mitjançant la qual es poden detectar o previndre els abusos sexuals. És imprescindible treballar l'autoconeixement del propi cos, ser conscient del que és agradable i allò que no ho és, i a més saber dir NO quan és necessari fer-ho. Previndre els abusos sexuals, tant des de l'escola com des de casa és de total rellevància. A continuació anomenem una sèrie d'estratègies que ens poden ajudar:

Crear un clima de confiança, parlant amb ells d'aquests temes i ensenyant-los a demanar ajuda és primordial.

Ensenyar els xiquets i les xiquetes pautes de protecció (dient NO quan pensen que és necessari fer-ho, i fent-los veure que fer-ho no és una falta d'educació). Els xiquets i les xiquetes han de saber que el seu cos és seu.

Reflexionar amb les famílies la importància de reservar un temps cada dia per a estar amb els fills i filles.

Ensenyar-los a demanar ajuda. Ajudar a diferenciar els secrets que han de contar i els que no.

Parlar de les emocions, poder verbalitzar com se senten, en cada moment.

Davant qualsevol sospita d'abús sexual infantil (ASI) a l'escola, els passos a seguir són:

- Acudir a PREVI.
- Observar.
- No alarmar-se, mantindre la calma.
- Expressar-li afecte.
- Creure el xiquet/a.
- Fer-li entendre que ell/ella no és culpable ja que sempre el responsable és la persona o l'adult de més edat.
- Dir-li que ha sigut molt valent en explicar-ho.
- Explicar que és possible una eixida o solució.
- Reflexionar sobre la millor manera d'actuar i buscar ajuda a professionals.
- Protegir-lo de l'agressor.
- Comunicar-ho als professionals i posar una denúncia.

Recursos per a **derivar**: www.cavascv.org

OBJECTIUS:

Previndre i/o detectar els abusos sexuals.

Propiciar situacions de confiança als menors d'edat que pateixen o han patit abusos sexuals.

CONTINGUTS:

Abusos sexuals.

La negació com a resposta a l'intent d'abusos sexuals.

CRITERIS D'AVAUACIÓ:

Descriu què li ocorre al personatge de la història.

Parla de situacions relacionades amb el propi cos.

Mostra una actitud tranquil·la o nerviosa davant del visionat del vídeo o la lectura del conte.

TALLER DELS 5 SENTITS

Àrea	Nivell	Agrupament
El coneixement de si mateix i l'autonomia personal	Infantil, 2n cicle	5 grups reduïts
<p>Materials: pedres, pals, esponges, llima, café, xocolate, pintura fosforescent, llum ultraviolada, salers, gelatina, peta-zeta, cotó de sucre, oblees, regalíssia, campanes, cascavells, papers de cel·lofana, bosses de plàstic...</p>		
<p>Descripció</p> <p>Inicialment dividirem el grup classe en 5 subequips. Cada mini equip farà un taller inicial i després anirem rodant, fins que els 5 equips passen pels 5 tallers proposats. Cada taller afavorirà el desenvolupament d'un sentit diferent. En tots els tallers hi haurà propostes lliures per a treballar el sentit concret que dona nom al taller.</p> <p>GUST:</p> <p>Amb els ulls tancats, l'alumnat tastarà diferents aliments i intentarà endevinar quin aliment és: els proporcionarem per exemple gelatina, peta-zeta, cotó de sucre, neules, regalíssia, cogombre, llima, alvocat...</p> <p>Una vegada finalitzada aquesta activitat, han d'explicar les sensacions viscudes i els seus gustos o preferències.</p> <p>Finalment, faran un taller de cuina en què preparen receptes saludables molt senzilles per a menjar-les entre tots en la festa dels sentits.</p> <p>OÏDA:</p> <p>En aquest taller primerament treballaran, amb els ulls tancats, la identificació de diferents sons produïts per l'adult en sacsejar diferents elements: campanes, cascavells, cremalleres, paper de cel·lofana, bosses de plàstic/cartó, velcro...</p> <p>Posteriorment faran un puzle, en què hi apareixen diferents objectes i animals, i els hauran de relacionar amb el seu so.</p> <p>Finalment, faran un taller d'oïda, en què hauran de preparar al so de la música i, segons el que aquesta els inspire, uns llenços decoratius de la festa amb els ulls tancats.</p> <p>OLFACTE:</p> <p>Quan arriben a aquest taller han d'identificar de quin aliment es tracta, només olorant uns cotonets impregnats amb aromes diferents: vinagre, llima, café, ambientador, herba-sana... Per a facilitar aquesta tasca, han de tindre els elements davant per a poder relacionar l'olor amb el seu origen.</p> <p>A continuació, els proporcionarem unes targetes perquè debaten si els elements els semblava que feien olor agradable o desagradable, i els classificaran segons aquest criteri.</p> <p>Finalment, faran un taller d'aromateràpia amb diferents espècies, per a crear cada grup un ambientador diferent per a la festa dels sentits.</p>		

TACTE:

En una caixa sorpresa amb dos orificis per a ficar les 2 mans, l'alumnat ha d'endevinar de quin objecte es tracta, a través del tacte.

Després, amb unes taules de fusta folrades de diferents materials, han de tocar-les i classificar-les segons el seu tacte els sembla agradable o desagradable, per exemple: paper de vidre, fregalls, teles, vidre, diferents papers...

Finalment, els proporcionarem uns materials per a fer en uns cartons grans un camí amb diferents elements, per a passar per damunt descalços en la festa dels sentits i sentir amb els peus textures com: pedres, pals, arena, gespa, paper de vidre, esponges, espuma, xocolata...

VISTA:

Amb el retroprojector projectarem ombres de diferents objectes en una paret blanca i els alumnes hauran d'identificar de quins objectes es tracta: pintes, cullera, tisores, pinça, colador, escorredor...

Amb la taula de llum treballaríem la relativitat del color amb objectes diferents: imatges impreses en metacrilat, pedres, gots translúcids, paper de cel·lofana... i canviarem la llum de la taula amb el comandament a distància.

Finalment, cada equip ha de preparar un teatre de llum ultraviolada, per a realitzar en la festa dels sentits.

En la pròxima sessió farem la festa dels sentits. En aquesta parlem i reflexionem en grup sobre les seues percepcions, però els sorprendrem amb diferents dificultats afegides, per a observar les reaccions noves. Per exemple, un equip seria invident, un equip no tindrà mans...

OBJECTIUS:

Identificar sensacions agradables i desagradables per a cada un.

Valorar els esforços fets per les persones que tenen discapacitat sensitiva.

Localitzar els diferents òrgans sensitius.

Acostar-nos a objectes del nostre entorn per mitjà de les sensacions.

CONTINGUTS:

Sentits i sensacions.

Discapacitats físiques i psíquiques.

Òrgans sensorials.

Actitud de respecte i tolerància cap als altres.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Experimenta, reconeix i descriu sensacions referides al propi cos.

Reflexiona sobre què passaria amb la falta d'algun sentit.

Accepta i s'interessa per les diferències entre les persones.

Discrimina textures, sons, olors, imatges i gustos.

PROPICEPCIONS EN EL NOSTRE COS

Àrea	Nivell	Agrupament
El coneixement de si mateix i l'autonomia personal	Infantil, 2n cicle	Per parelles

Materials: plomes, paper de vidre, esponges, fregalls, bossa d'aigua calenta, glaçons de plàstic, teles de diferents textures, cotó-en-pèl, pilotes amb diferents textures, antifaç...

Descripció

Un membre de la parella es posa l'antifaç i el company o la companya li fa fregaments, carícies, massatges... per diferents parts del seu cos amb els materials proporcionats. L'adult recull sensacions, durant i després de l'experiència, observant com se senten, si les sensacions són les mateixes en totes les parts del cos on s'ha realitzat l'experiència, quines reaccions els produeixen, si se senten còmodes o incòmodes... Tot això amenitzat amb una música relaxant i tranquil·la.

És imprescindible que els adults que acompanyen aquesta activitat estiguen receptius i accepten tot tipus de reaccions i emocions que es puguen produir.

OBJECTIUS:

Identificar i verbalitzar les sensacions agradables i menys agradables, o desagradables, en el nostre propi cos.

Localitzar els diferents òrgans sensorials.

Crear un nexa de confiança i una connexió més estreta entre els diferents companys i companyes de la classe a través del joc.

Conèixer les pròpies sensacions, emocions i necessitats i respectar les dels altres.

CONTINGUTS:

Sensacions agradables i desagradables.

Òrgans sensorials.

Actitud de respecte i tolerància cap a un mateix i cap als altres.

Cooperació amb els companys i les companyes.

CRITERIS D'AVAUACIÓ:

Té una imatge positiva de si mateix i dels altres.

Experimenta, reconeix i descriu sensacions referides al propi cos.

Discrimina textures, sons, olors... A través dels seus òrgans sensorials.

Participa en l'activitat de manera receptiva.

DISCAPACITAT TEMPORAL
Àrea

El coneixement de si mateix i l'autonomia personal

Nivell

Infantil, 2n cicle

Agrupament

Grup classe

Materials: guants, antifaç i cadira de rodes.

Descripció

Farem 3 propostes diferents per a fer particip tot l'alumnat sobre diverses discapacitats, i d'aquesta manera s'acosten a la realitat d'altres alumnes i senten la seua pròpia pell les sensacions, emocions i percepcions. Per tant, en aquesta activitat treballarem, a més, l'empatia i la consciència real.

En primer lloc, els farem fer un circuit molt senzill amb diferents objectius; primer el faran amb una cadira de rodes (per a percebre les dificultats que senten en un circuit "senzill"), en segon lloc, realitzaran el trajecte amb un antifaç, deixant-se guiar per un company o companya per a afavorir la confiança i sentir les seues percepcions. Finalment faran el circuit sense cap impediment, perquè n'observen les diferències i aprenquen a valorar la dificultat de les activitats.

A continuació, tots es posaran un guant a la mà dominant i els proporcionarem una piruleta, perquè l'òbriguem i siguem conscients de la dificultat que això comporta amb un simple objecte distractor.

Finalment, dialogarem sobre els plaers i desplaers sentits durant el taller i parlarem sobre la relativitat dels reptes i de les activitats.

OBJECTIUS:

Experimentar les pròpies sensacions, emocions i necessitats i respectar les experiències i percepcions dels altres.

Identificar i verbalitzar les sensacions agradables i menys agradables o desagradables en el propi cos.

Crear un nexa de confiança i una connexió més estreta entre els diferents companys i companyes de la classe a través del joc.

CONTINGUTS:

Sensacions, emocions, necessitats i experiències.

Plaer i desplaer.

Confiança, empatia i autoestima.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

Té una imatge positiva de si mateix/a i dels altres.

Experimenta, reconeix i descriu sensacions referides al propi cos.

Participa en l'activitat de manera assertiva i empàtica.

ARTURO I CLEMENTINA
Àrea

El medi físic, natural, social i cultural

Els llenguatges: comunicació i representació

Materials: el conte d'Arturo y Clementina.

Nivell

4 i 5 anys

Agrupament

Grup classe

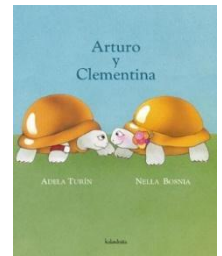
Descripció

Aquest conte representa la història de submissió a la qual Clementina, una tortuga intrèpida i amb moltes ganes de vida, està sotmesa per no dir-li a la seua parella Arturo NO en moltes ocasions de la seua vida.

El fet d'acceptar nombroses situacions de la vida quotidiana s'ha convertit en el dia a dia de moltes xiquetes i dones i aquest conte s'encarrega de reivindicar la importància de decidir des que som menudes.

Seiem tot l'alumnat en l'estora i contem el conte, parant-nos en cada una de les pàgines perquè hi observen les imatges i siguen conscients del missatge que els volem transmetre.

Després de finalitzar la història, els parlem de la importància de dir NO davant de situacions que no són volgudes, i la necessitat de respectar la decisió dels nostres companys i companyes.

OBJECTIUS:

Aprendre a dir NO davant d'una situació desagradable i no consentida.

Conèixer la importància de la figura de la dona i el seu paper en la societat.

Respectar les diferents opinions i els gustos de cada persona.

CONTINGUTS:

La paraula NO.

Les dones en la societat.

Els gustos diferents.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

És capaç de dir NO davant d'una situació desagradable i no consentida.

Coneix el paper de les dones en la societat i sap de la seua importància com a persones.

Respecta les diferents opinions i els gustos dels altres.

SE BUSCAN VALIENTES

Àrea	Nivell	Agrupament
El medi físic, natural, social i cultural. Els llenguatges: comunicació i representació	5 anys	Grup classe

Materials: la cançó de *Se buscan valientes*. Disponible en: <https://youtu.be/omZkxy3wU1c>

Descripció

Posem la cançó de *Se buscan valientes* acompanyada del videoclip i el comentem a classe. És important que aprenguen a denunciar les actituds o accions que no són correctes, no només quan són elles o ells els afectats/ades sinó també quan ho són els seus companys/anyes.

Encara que la cançó va enfocada a un públic més adolescent, el concepte d'aprendre a dir NO i denunciar és una cosa que en Infantil s'ha de treballar.

OBJECTIUS:

Aprendre a dir NO davant d'una situació desagradable i no consentida.

Denunciar les accions negatives que fan els altres cap a un igual.

Ser conscient d'alguns dels danys que es poden ocasionar en l'assetjament en un igual.

CONTINGUTS:

La paraula NO.

Les accions negatives.

L'assetjament escolar.

CRITERIS D'AVUACIÓ:

És capaç de dir NO davant d'una situació desagradable i no consentida.

Denuncia les accions negatives que fan els altres cap a un igual.

És conscient d'alguns dels danys que l'assetjament pot ocasionar en un company/a.

M'AGRADA/NO M'AGRADA		
Àrea	Nivell	Agrupament
El medi físic, natural, social i cultural. Els llenguatges: comunicació i representació	4 i 5 anys	Grup classe
Materials: targetes amb imatges d'accions correctes i incorrectes.		
Descripció		
<p>Asseiem tot l'alumnat a l'estora i anem mostrant imatges diferents. La idea és que alcen la mà els qui els agrada la imatge assenyalada. Al principi, podem posar accions com saltar en un matalafet, tirar-se per un tobogan... a poc a poc, anem posant accions menys correctes, fer un estiró de cabells, una palmellada en el cul i analitzem els resultats. Segurament tots coincidiran que no els agraden aquestes accions, i ací és on cal incidir que han de ser ells i elles els que verbalitzen als seus companys/es que no volen aquest tracte.</p> <p>Justament després podem fer una dinàmica per parelles en la qual cadascú conte el que li agrada i el que no.</p>		
OBJECTIUS:		
<p>Aprendre a saber quines coses ens agraden i quines no.</p> <p>Denunciar les accions negatives que fan els altres cap a un igual.</p> <p>Respectar les decisions dels companys/es.</p>		
CONTINGUTS:		
<p>Les coses que ens agraden.</p> <p>Les accions negatives.</p> <p>El respecte per les diferents decisions.</p>		
CRITERIS D'AVUACIÓ:		
<p>És capaç de verbalitzar quines coses li agraden i quines no.</p> <p>Denuncia les accions negatives que fan els altres cap a un igual.</p> <p>Respecta les decisions dels seus companys/es.</p>		

STOP

Àrea	Nivell	Agrupament
Els llenguatges: comunicació i representació	Tots els nivells	Grup classe
Materials: conte <i>Ni un besito a la fuerza</i> . També disponible en: https://www.youtube.com/watch?v=CdC9kTszHCs&t		
Descripció Una norma de l'aula és el fet de mostrar a través de la paraula i el gest el rebuig cap a la violència dels altres, l'abús de la força o les accions que van contra els nostres desitjos: alcem la mà oposant-la a l'acció de l'altre o l'altra i de manera contundent li diem: NO M'AGRADA / NO VULL FER AIXÒ, STOP. Es tracta de mostrar de manera clara i contundent el que ens agrada i el que no. Per a això és convenient que treballem a les aules l'expressió del que ens fa sentir bé i el que no. Un material de suport seria el conte <i>Ni un besito a la fuerza</i> , que treballa sobre aquesta mateixa idea. La nostra finalitat és proporcionar a les criatures la capacitat d'autoafirmar-se davant d'actituds d'abús.		
OBJECTIUS: Proporcionar a l'alumnat eines eficients enfront de l'abús sexual. Ser capaç d'autoafirmar-se enfront dels i de les altres en situacions violentes. Rebutjar la violència com a manera d'expressió d'emocions negatives.		
CONTINGUTS: Eines d'oposició davant la violència. L'autoafirmació personal.		
CRITERIS D'AVUACIÓ: És capaç d'expressar els seus gustos personals. És capaç d'enfrontar-se a situacions de violència exercides contra ell/ella. Mostra rebuig per la violència.		

5. CONCLUSIÓ

Una vegada s'haja arribat a aquest punt estaria bé preguntar-se, per què s'ha fet aquesta guia?

Preparar aquest material ens ha permés reflexionar, repensar, vertebrar i organitzar un gran ventall de propostes que desenvolupen al complet els continguts essencials en educació afectivosexual. Les persones docents busquem constantment material que ens ajude a donar resposta a l'educació en aquest sentit, però la majoria d'aquestes ocasions queden descontextualitzades en les nostres programacions. A vegades caiem en el treball repetit de continguts bàsics com són el coneixement del propi cos o el joc, així com els joguets igualitaris; però majoritàriament, per desconeixement, obviem treballar continguts que hui dia són imprescindibles, com poden ser les noves masculinitats igualitàries o el consentiment i els contactes no desitjats. En definitiva, el que pretenem amb aquesta guia és contextualitzar l'educació afectivosexual en la nostra pràctica docent diària.

Sovint, en aquesta recerca ens trobàvem amb un buit general de materials, ponències o propostes relacionades amb l'educació afectiva i sexual en l'etapa d'educació infantil. Gran part de les guies consultades parlen en els seus documents d'investigacions a partir de l'educació primària (6-12 anys). Tal vegada la consideració distorsionada de l'educació infantil com una etapa assistencial ha portat a aquest buit.

Com ja ha quedat constatat al llarg de la justificació, considerem que és una etapa fonamental per a establir les bases pel que fa a conèixer els nostres drets i saber defensar-los des de la infància. Igual d'important és visibilitzar i acceptar la diversitat, fomentar el llenguatge inclusiu, normalitzar la comunicació afectiva i per tant les relacions personals i desenvolupar una bona educació emocional que ens permeta valorar la nostra persona i les persones que ens envolten com a éssers únics i irrepetibles.

Tota aquesta teoria i la posada en pràctica del que ací es presenta, pot donar la sensació de ser suficient per a donar resposta a les necessitats d'aquesta etapa. No obstant això, de res serviria una aplicació si no ve seguida d'una reflexió que ens permeta realitzar modificacions i adaptacions i que permeta una retroalimentació o una contínua observació de l'evolució en etapes superiors.

Tampoc haurà servit aquesta labor si no aporta una reflexió profunda de la societat en general i de tots els sectors implicats en particular, ja que, si aquesta reflexió només afecta el sistema educatiu i no implica la resta de la societat, no té sentit. És per tant una proposta inclusiva, en què qualsevol persona és acceptada i hi té cabuda. Per això, un altre dels propòsits és incloure en el nostre dia a dia accions que contribuïsquen a construir una societat igualitària, respectuosa, inclusiva i lliure.

6. BIBLIOGRAFIA I BIBLIOGRAFIA WEB

A veces mamá tiene truenos en la cabeza. (2020, 22 octubre). [Vídeo]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=-BmZwORMZx0>

Brenman, L. (2011). *Las princesas también se tiran pedos*. Algar Editorial.

Cantaluego - El Popurri De Las Manos (Versió Mèxic). (2011, 21 març). [Vídeo]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=4NyPBD8Vilk>

«Cuerdas», *Curtmetratge complet.* (2018, 15 octubre). [Vídeo]. YouTube.
https://www.youtube.com/watch?v=4INwx_tmTKw

Dàmaris Gelabert - RENTEM LES DENTS (Videoclip oficial). (2014, 14 de gener). [Vídeo]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=jo85FWjvdjs>

Díaz-Reguera, R. (2017). *¿Hay Algo Mas Aburrido Que Ser Una Princesa Rosa?* (2nd Second Edition, Second ed.). Thule Ediciones.

Dios, D. O. (2017). *Monstruo Rosa* (12.a ed.). Apila Ediciones.

El Príncipe Ceniciento. (2015, 8 octubre). [Vídeo]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=YJpWnXlp3SQ>

EL REGALO The present Doblatge espanyol ~ Jacob Frey1. (2018, 8 agost). [Vídeo]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=-iPuxBAkUYg>

Explora la colección > oficios y profesiones - Museo Nacional del Prado. (1700). Museo del Prado.
<https://www.museodelprado.es/coleccion/obras-de-arte?search=oficios%20y%20profesiones&ordenarPor=pm:relevance>

Fernandez, D. M. M., & Guridi, R. (2014). *El Rebano* (6th Sixth Edition, Sixth ed.). La Fragatina.

Hall, M. (2017). *Rojo / Red: Historia de una cera de colores / A Crayon's Story*. Takatuka

Jessica, L. (2018). *Sirenas*. KOKINOS.

Lacasa, B., & G. (2017). *Ni Guau Ni Miau*. Nube Ocho.

Richardson, J. (2016). *Con Tango Son Tres*. Kalandraka

ROMPO UN HUEVO. Cançó infantil *(RELAXACIÓ)*. (2020, 17 abril). [Vídeo]. YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=EZ5eEJ_8Zg0

Ruiller, J. (2004). *Hombre De Color! Man of Color*. Juventud

Ruillier, J. (2020). *Por cuatro esquinitas de nada (SEP)*. Juventud

Sam's Story. (2017, 14 juny). [Vídeo]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=OyZPI4VVnM>

Se Buscan Valientes Videoclip | 12 Meses Mediaset. (2018, 30 abril). [Vídeo]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=fWQ_XqU2aG0

Serra, I. C. I. A. B. (2020). *CUA DE SIRENA*. Bellaterra.

Serra, L. A. (2017). *El monstruo de colores / The Color Monster* (1a ed.). Flamboyant.

De la rosa, B. Penna ,M. & Sánchez, M. *Somos como somos. Deconstruyendo y transformando la escuela*. (2016). Catarata.

Turin, A., & Bosnia, N. (2012). *Rosa caramelo / Sweet Pink*. Kalandraka Editora Sl.

Turin, A., & Bosnia, N. (2016). *Arturo y Clementina/ Arthur and Clementine* (1a ed.). Kalandraka Editora Sl.

<https://lambdavalencia.org/es/recursos-educativos/>

LEGISLACIÓ

Estatal:

Constitució espanyola, del 31 d'octubre de 1978, disponible en: <https://www.boe.es/legislacion/documentos/constitucioncatalan.pdf%20consultada%20el%2004/11/error404.php?lang=va> Consultada el 04/11/20

Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, disponible en: https://www.boe.es/boe_valenciano/dias/2005/01/01/pdfs/A00155-00185.pdf Consultada el 16/10/2020

Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes, disponible en: https://www.boe.es/boe_valenciano/dias/2007/04/02/pdfs/A00343-00374.pdf Consultada el 16/01/2020

Autonòmica

Llei 9/2003, de 2 d'abril, de la Generalitat, per a la igualtat entre dones i homes, disponible en: http://www.dogv.gva.es/auto/dogv/docvpub/rlgv/2003/L_2003_09_va_L_2016_13.pdf Consultada el 16/10/2020

Llei 7/2012, de 23 de novembre, de la Generalitat, integral contra la violència sobre la dona en l'àmbit de la Comunitat Valenciana, disponible en: http://www.dogv.gva.es/datos/2012/11/28/pdf/2012_10997.pdf Consultada el 16/10/2020

Llei 8/2017, de 7 d'abril, de la Generalitat, integral del reconeixement del dret a la identitat i a l'expressió de gènere a la Comunitat Valenciana, disponible en: http://www.dogv.gva.es/datos/2017/04/11/pdf/2017_3089.pdf Consultada el 04/11/2020

Llei 23/2018, de 29 de novembre, de la Generalitat, d'igualtat de les persones LGBTI, disponible en: https://www.dogv.gva.es/datos/2018/12/03/pdf/2018_11252.pdf Consultada el 04/11/2020

Llei 26/2018, de 21 de desembre, de la Generalitat, de drets i garanties de la infància i l'adolescència, disponible en: <http://www.san.gva.es/documents/151311/39489ff9-6195-488b-b53e-e0554c294ea1> Consultada el 04/11/2020

Educativa

Text refós de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (BOE de 4 de maig de 2006, núm. 106, pàg. 17158 – 17207), modificada per la Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (BOE de 10 de desembre de 2013, núm. 295, pàg. 97858 – 97921), disponible en: <https://www.boe.es/buscar/pdf/2006/boe-a-2006-7899-consolidado.pdf> Consultat el 16/10/2020

Decret 104/2018, de 27 de juliol, del Consell, pel qual es desenvolupen els principis d'equitat i d'inclusió en el sistema educatiu valencià, disponible en: https://www.dogv.gva.es/datos/2018/08/07/pdf/2018_7822.pdf Consultat el 16/10/2020

Instrucció del 15 de desembre de 2016, del director general de Política Educativa, per la qual s'estableix el protocol d'acompanyament per a garantir el dret a la identitat de gènere, l'expressió de gènere i la intersexualitat, disponible en: https://www.dogv.gva.es/datos/2016/12/27/pdf/2016_10425.pdf Consultada el 04/11/2020

Instruccions d'inici de curs de cada etapa

Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública (2017). Estratègia de Salut Sexual i Reproductiva de la Comunitat Valenciana 2017-2021. Disponible en: <http://www.san.gva.es/documents/151311/39489ff9-6195-488b-b53e-e0554c294ea1> Consultada el 04/11/2020

Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport (2017). Pla director de coeducació. Disponible en: <http://www.ceice.gva.es/documents/161634256/165603089/plan+Director+de+Coeducaci%C3%B3n/a53bc1f6-e22b-4210-89aa-5e34230c4e08> Consultada el 16/01/2020